Προσωπικότητες της επανάστασης του 1821

Μετά από την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453, η Οθωμανικής αυτοκρατορίας επεκτάθηκε στη Ασία, την Αφρική και την Ευρώπη. Εμείς θα αναφερθούμε στην κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα.

Οι σκλαβωμένοι Έλληνες υπέφεραν πολλά από τους Τούρκους. Σύμφωνα με τους τουρκικούς νόμους, ο ραγιάς, για να έχει δικαίωμα να ζει στην επικράτεια του σουλτάνου, θα έπρεπε να πληρώνει το λεγόμενο κεφαλικό φόρο (χαράτσι). Ακόμα έπρεπε οι χριστιανοί να πληρώνουν και το φόρο της γης για να έχουν δικαίωμα να καλλιεργούν. Οι φόροι αυτοί πληρώνονταν κάθε χρόνο

Κατά τη διάρκεια της σκλαβιάς οι Έλληνες έκαναν κάποιες ενέργειες για να μην χάσουν τη γλώσσα και τη θρησκεία τους, γιατί αν κάποιος λαός χάσει αυτά τα δύο παύει να υπάρχει, γι' αυτό δημιούργησαν το κρυφό σχολειό.

Σε όλα τα δύσκολα χρόνια της σκλαβιάς οι Έλληνες προσπαθούσαν να επιβιώσουν. Επειδή οι Έλληνες από τη φύση τους είναι ελεύθερα πλάσματα όλη η Ελλάδα είχε γίνει ένα ηφαίστειο που αργά ή γρήγορα θα εκρίγνονταν. Τελικά αυτό το ηφαίστειο εξερράγη και εννοούμε την επανάσταση του 1821. Κατά τη διάρκεια αυτής της επανάστασης διακρίθηκαν πολλές προσωπικότητες τόσο στα πεδία των μαχών όσο και στη στήριξη του ηθικού των Ελλήνων (με τα βιβλία τους). Γι' αυτές τις προσωπικότητες θα μιλήσουμε παρακάτω.

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, γνωστός ως και Γέρος του Μοριά, γεννήθηκε στις 3 Απριλίου 1770 στο Ραμαβούνι της Μεσσηνίας και πέθανε στις 4 Φεβρουαρίου 1843 στην Πνύκα. Καταγόταν από το Λιμποβίσι και πέρασε τα παιδικά του χρόνια στην Αλωνίσταινα της Αρκαδίας που ήταν τόπος καταγωγής της μητέρας του, Ζαμπίας Κωτσάκη (εκεί κατέφυγαν οι δυο τους, μετά το θάνατο του πατέρα). Ο πατέρας του Θεόδωρου, Κωνσταντής Κολοκοτρώνης, πήρε μέρος στην ένοπλη εξέγερση που υποκινήθηκε από την Αικατερίνη Β' της Ρωσίας το 1770, και σκοτώθηκε σε συγκρούσεις μαζί με δύο αδελφούς του από τους Τούρκους. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης εισχώρησε στα σώματα των Κλεφτών της Πελοποννήσου και στα 15 του έγινε καπετάνιος. Έχοντας αποκτήσει πείρα και στη θάλασσα ως κουρσάρος, το 1805 πήρε μέρος στις ναυτικές επιχειρήσεις του ρωσικού στόλου κατά το ρωσοτουρκικό πόλεμο. Τον Ιανουάριο του 1806 και ενώ βρισκόταν στην Πελοπόννησο βγήκε διάταγμα δίωξής του. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να ακολουθήσει πολύμηνη περιπετειώδης και δραματική καταδίωξη του από τους Τούρκους σε πολλά χωριά και πόλεις της Πελοποννήσου. Κατάφερε - μαχόμενος - να διαφύγει τελικά με πλοιάριο, φεύγοντας από περιοχή στα ανατολικά του Λακωνικού κόλπου και περνώντας στα Ρωσοκρατούμενα Κύθηρα με ενδιάμεση στάση στην Ελαφόνησο λόγω κακοκαιρίας. Από το 1810 υπηρέτησε στο ελληνικό στρατιωτικό σώμα του αγγλικού στρατού στη Ζάκυνθο, και τιμήθηκε με το βαθμό του ταγματάρχη για τη δράση του εναντίον των Γάλλων.

Το 1818 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και άρχισε να προετοιμάζει την Επανάσταση στην Πελοπόννησο. Ως απεσταλμένος της στη Μάνη σήκωσε τη σημαία της Επανάστασης στην Καλαμάτα στις 23 Μαρτίου 1821. Πρωταγωνίστησε σε πολλές στρατιωτικές επιχειρήσεις του αγώνα, όπως στη νίκη στο Βαλτέτσι (14 Μαΐου 1821), στην άλωση της Τριπολιτσάς (23 Σεπτεμβρίου 1821), κατά την οποία έγινε και η σφαγή της Τριπολιτσάς, όπου σφαγιάστηκαν περίπου 40.000 άμαχοι Τούρκοι και Εβραίοι, στην καταστροφή της στρατιάς του Δράμαλη στα Δερβενάκια (26 Ιουλίου 1822), όπου διέσωσε τον Αγώνα στην Πελοπόννησο αφού πρυτάνευσαν η ευφυΐα και η τόλμη του στρατηγικού του νου. Οι επιτυχίες αυτές τον ανέδειξαν σε αρχιστράτηγο της Πελοποννήσου. Στη διάρκεια του Εμφυλίου πολέμου πολλές φορές προσπάθησε να αμβλύνει τις αντιθέσεις ανάμεσα στους αντιπάλους, αλλά παρόλα αυτά δεν απέφυγε τη ρήξη. Μετά από ένοπλες συγκρούσεις, ο ίδιος και ο γιος του συνελήφθησαν και φυλακίστηκαν στο Ναύπλιο. Υπήρξε ένθερμος οπαδός της πολιτικής του Καποδίστρια και πρωτοστάτησε στα γεγονότα για την ενθρόνιση του Όθωνα. Το 1833, όμως, οι διαφωνίες του με την Αντιβασιλεία τον οδήγησαν, μαζί με άλλους αγωνιστές, πάλι στις φυλακές του Ιτς-Καλέ στο Ναύπλιο με την κατηγορία της εσχάτης προδοσίας και στις 25 Μαΐου 1834, μαζί με τον Πλαπούτα, καταδικάστηκε σε θάνατο. Έλαβε χάρη μετά την ενηλικίωση του Όθωνα το 1835, οπότε και ονομάστηκε στρατηγός και έλαβε το αξίωμα του «Συμβούλου της Επικρατείας».

<u>Παπαφλέσσας</u>

Ο Γρηγόριος Δικαίος (1788-1825) ή περισσότερο γνωστός ως Παπαφλέσσας ήταν κληρικός, πολιτικός και αγωνιστής, ήρωας της Ελληνικής Επανάστασης του 1821.

Γεννήθηκε στην Πολιανή Μεσσηνίας, φοίτησε στη Σχολή Δημητσάνας, και μόνασε στο μοναστήρι της Παναγιάς της Βελανιδιάς, στην Καλαμάτα όπου πήρε το όνομα Γρηγόριος (παπάς Παπαφλέσσας). Εξαιτίας του χαρακτήρα του εγκατέλειψε την Πελοπόννησο περνώντας στην Ζάκυνθο, και αργότερα πήγε στην Κωνσταντινούπολη. Εκεί χειροτονήθηκε αρχιμανδρίτης από τον Γρηγόριο Ε΄ με το εκκλησιαστικό Οφφίκιο «Δικαίος».

Στην Κωνσταντινούπολη γνωρίστηκε με τον Παναγιώτη Αναγνωστόπουλο, ο οποίος τον μύησε στη Φιλική Εταιρεία. Στάλθηκε στις παραδουνάβιες ηγεμονίες (Μολδαβία και Βλαχία), για να προπαρασκευάσει την Επανάσταση. Όταν ο Υψηλάντης αποφάσισε να ξεκινήσει ένοπλο αγώνα από τη Μολδοβλαχία, η Φιλική Εταιρία τον Ιανουάριο του 1821 έστειλε τον Παπαφλέσσα στην Πελοπόννησο για να ξεσηκώσει κι εκεί τον λαό.

Διόρισε Αρχιστράτηγο Πελοποννήσου τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη και πρωτοστάτησε στην απελευθέρωση της Καλαμάτας στις 23 Μαρτίου 1821. Διακρίθηκε για την ανδρεία του σε πολλές μάχες στην Πελοπόννησο και στην Αρκαδία, έχοντας ως ορμητήριο τη μονή της Ρεκίτσας κοντά στο Διρράχι Μια από της μάχες αυτές είναι και η μάχη στα Δερβενάκια όπου μαζί με τον Νικηταρά και τον Υψηλάντη είχαν οριστεί από τον Κολοκοτρώνη να κρατήσουν τ'Αγιονόρι. Στο τέλος της μάχης όταν μοιράστηκαν τα λάφυρα ο Παπαφλέσσας πήρε την πολύτιμη γούνα του Τοπάλ πασά την οποία από τότε δεν έβγαλε ποτέ μέχρι το τέλος της ζωής του.

Συμμετείχε στην Α΄ και Β΄ Εθνοσυνέλευση. Κατά την διάρκεια του εμφύλιου πόλεμου υποστήριξε αυτούς που καταδίωξαν τον Κολοκοτρώνη και τους άλλους πολεμιστές και διορίστηκε υπουργός εσωτερικών και αστυνομίας από την κυβέρνηση Κουντουριώτη. Όταν το 1825 ο Ιμπραήμ εισέβαλε

στην Πελοπόννησο, πρώτος ο Παπαφλέσσας ζήτησε να ελευθερωθούν οι φυλακισμένοι πολεμιστές, αλλά δεν εισακούστηκε. Έτσι αναγκάστηκε να εκστρατεύσει ο ίδιος με 2000 άνδρες για να ανακόψει την προέλαση του Ιμπραήμ, και πήγε στο Μανιάκι της Μεσσηνίας. Στις 19 Μαΐου όταν φάνηκαν τα αιγυπτιακά στρατεύματα, πολλοί από τους άνδρες του Παπαφλέσσα διασκορπίστηκαν και έμεινε με 300 (ή κατά άλλους 600) πολεμιστές. Στις 20 Μαΐου βρήκε τον θάνατο προβάλλοντας απεγνωσμένη αντίσταση μαζί με τους λίγους άνδρες που του είχαν μείνει. (πηγή: Βικιπαίδεια)

Κωνσταντίνος Κανάρης

*Ο **Κωνσταντίνος Κανάρης** (Ψαρά 1793 ή 1795 – Αθήνα 2 Σεπτεμβρίου 1877) ήταν σημαντική μορφή του ναυτικού αγώνα κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821 και μετέπειτα ναύαρχος και πολιτικός, ο οποίος διετέλεσε πέντε φορές πρωθυπουργός της Ελλάδας.*

Γεννήθηκε το 1793 στα Ψαρά (αρχεία Ναυτικού) όπου και μεγάλωσε .Ήταν το μικρότερο παιδί του Ψαριανού Δημογέροντα Μικέ Κανάριου και της Μαρώς (το γένος Μπουρέκα) Έμεινε πολύ μικρός ορφανός από πατέρα και έτσι άρχισε να δούλευε σε πλοία συγγενών του, κυρίως σ' αυτό του θείου του Μπουρέκα. Αρχικά το όνομά του ήταν "Κανάριος" και τελικά έγινε Κανάρης. Όταν πέθανε ο θείος του, στου οποίου το μικρό εμπορικό πλοίο εργαζόταν, ανέλαβε καπετάνιος του ο ίδιος σε ηλικία 20 ετών. Πήγε στην Οδησσό για πρώτη φορά το 1820. Ήξερε για τη Φιλική Εταιρεία αλλά δεν είχε γίνει μέλος της. Όταν έμαθε ότι ξέσπασε η επανάσταση στη Μολδαβία από τον Αλέξανδρο Υψηλάντη, έσπευσε αυθόρμητα να πάρει μέρος στον πρώτο "πολεμικό στόλο" των Ψαριανών υπό τον Ν. Αποστόλη. Από τους πρώτους μήνες ο Κανάρης ξεχώρισε για το θάρρος του και την αποφασιστικότητά του, κάνοντας επιδρομές στα μικρασιατικά παράλια ενώ κατόπιν εντάχθηκε στα πυρπολικά. Η ανατίναξη ενός τουρκικού δικρότου στην Ερεσό από τον Δημήτριο Παπανικολή τον παρακίνησε σε ανάλογο εγχείρημα.

Τον Ιούνιο του 1822, αφού ο ελληνικός στόλος δεν κατάφερε να σώσει τη Χίο από την τουρκική σφαγή, ο Κανάρης ανέλαβε να βάλει μπουρλότο στη ναυαρχίδα του Καρά Αλή, του επικεφαλής του στρατού που έσφαξε τους κατοίκους και έκαψε το νησί. Την επιχείρηση θα εκτελούσαν τα πυρπολικά του Κανάρη και του Ανδρέα Πιπίνου. Στο εγχείρημα βοήθησαν δύο παράγοντες: αφενός ότι η νύχτα ήταν πολύ σκοτεινή καθώς δεν είχε φεγγάρι και αφετέρου ότι στο κατάφωτο κατάστρωμα της ναυαρχίδας οι περίπου 2.000 Τούρκοι γιόρταζαν το Μπαϊράμι κι έτσι τα μέτρα φρούρησης ήταν ελλιπή. Η φωτιά απ' το μπουρλότο μεταδόθηκε ταχύτατα στο καράβι. Πριν προλάβουν να απομακρυνθούν απ' αυτό οι πρώτες σωστικές λέμβοι, η φωτιά έφτασε στην πυριτιδαποθήκη, η οποία ανατινάχθηκε. Ως αποτέλεσμα τα θύματα ήταν πάρα πολλά. Μεταξύ αυτών ο ναύαρχος Καρά Αλής, αξιωματικοί του και πολλοί ναύτες. Το πυρπολικό του Πιπίνου προσέγγισε την υποναυαρχίδα αλλά δεν κατάφερε να την καταστρέψει. Της προκάλεσε όμως αρκετές ζημιές.

Νικηταράς ο Τουρκοφάγος

Ο Νικήτας Σταματελόπουλος ή Νικηταράς ή Τουρκοφάγος (1784-1849) γεννήθηκε στη Νέδουσα (Μεγάλη Αναστάσοβα), ένα μικρό χωριό που βρίσκεται στους πρόποδες του Ταϋγέτου, 25 χλμ από την πόλη της Καλαμάτας. Καταγόταν από το χωριό Τουρκολέκα, του δήμου Φαλαισίας της Μεγαλόπολης. Ήταν ανηψιός του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Υπόγραφε και με το όνομα Τουρκολέκας ή Τουρκολακιώτης και μ΄ αυτό αναφέρεται σε μερικά δημοτικά τραγούδια. Τελικά όμως επικράτησε το επώνυμο Σταματελόπουλος από το βαπτιστικό όνομα του πατέρα του (Σταματέλος).

Υπηρέτησε όπως και ο Κολοκοτρώνης στον αγγλικό στρατό, στα Επτάνησα. Ήταν ένας από τους σημαντικότερους αγωνιστές της Επανάστασης του 1821. Συντηρούσε δικό του σώμα ενόπλων με άνδρες που προέρχονταν από διάφορα μέρη της Ελλάδας. Με την έκρηξη της Επανάστασης, στην πρώτη μάχη που δόθηκε στο Βαλτέτσι της Αρκαδίας στις 12 - 13 Μαΐου 1821 (είχε προηγηθεί μια συμπλοκή στο Λεβίδι τον Απρίλη), ο Νικηταράς που κρατούσε με 200 άντρες τα Άνω Δολιανά, κατάφερε να αποκρούσει 6.000 Τούρκους που επιτίθεντο με πυροβολικό. Επειδή έπεσαν πολλοί Τούρκοι από το χέρι του σ' εκείνη τη μάχη, οι άντρες του τον ονόμασαν Τουρκοφάγο. Διακρίθηκε και στις μάχες που ακολούθησαν, όπου συνεργάστηκε με τον θείο του, κυρίως δε στην πολιορκία και την άλωση της Τρίπολης.

Όταν η Τρίπολη καταλήφθηκε από τους Έλληνες, δεν ζήτησε κανένα λάφυρο για τον εαυτό του κι όταν τον πρόσφεραν ένα αδαμαντοκόλλητο σπαθί, το έκανε δώρο στην προσωρινή κυβέρνηση. Όταν οι Έλληνες κατέστρεψαν τη στρατιά του Δράμαλη στα στενά των Δερβενακίων, ο Νικηταράς μαζί με τος Δημήτριο Υψηλάντη και τον Παπαφλέσσα, είχε καταλάβει την χαράδρα γύρω από τον Άγιο Σώστη, απ' όπου θα περνούσαν οι Τούρκοι, τους προκάλεσε δε μεγάλη καταστροφή. Καθώς ο Δράμαλης υποχωρούσε προς το Άργος, ο Νικηταράς κατέλαβε την οχυρή θέση Αγινόρι και σκότωσε πολλούς Τούρκους που προσπάθησαν να διαφύγουν μέσω αυτής. Συνετέλεσε στο να υποχωρήσει τελικά ο Δράμαλης, υφιστάμενος πανωλεθρία (26 - 28 Ιουλίου 1822).

Ο Νικηταράς πήρε μέρος σε πολλές ακόμη μάχες μέχρι που απελευθερώθηκε η χώρα. Επί Καποδίστρια και Όθωνα ανήκε στο κόμμα των Ναπαίων (Ρωσόφιλων). Η ελληνική κυβέρνηση, φοβούμενη ότι το ρωσόφιλο κόμμα επεδίωκε να αντικαταστήσει τον βασιλιά Όθωνα με κάποιον Ρώσο πρίγκιπα, συνέλαβε τον Νικηταρά το 1839 και τον καταδίκασε, αν και παντελώς αθώο, σε ενάμιση χρόνο φυλακή, την οποία εξέτισε στις φυλακές της Αίγινας. Όταν αποφυλακίστηκε ήταν σχεδόν τυφλός. Έζησε λίγα ακόμη χρόνια με μια μικρή σύνταξη και πέθανε το 1849 στον Πειραιά. (πηγή: Βικιπαίδεια)

<u>Κίτσος Τζαβέλας</u>

Κίτσος Τζαβέλας (1800-1855). Παιδί του Φώτου Τζαβέλα. Μεγάλωσε στην Κέρκυρα και το 1820 γύρισε μαζί με τους Σουλιώτες στο Σούλι, όπου ανακηρύχτηκε καπετάνιος σε ηλικία μόλις 19 χρονών. Πήγε στην Πίζα της Ιταλίας για να συνεννοηθεί με τους Φιλικούς για την Επανάσταση. Το 1822 γύρισε και πήρε μέρος στις μάχες του Κεφαλόβρυσου μαζί με το Μάρκο Μπότσαρη.

Συνεργάστηκε με τον Καραϊσκάκη στη νίκη της Άμπλιανης το 1824. Πολέμησε στο Δίστομο και στο Κρεμμύδι. Διέσπασε τα στρατεύματα του Κιουταχή τον Ιούνιο του 1825 στο Μεσολόγγι και μπήκε στην πόλη. Κατά την ηρωική έξοδο των Μεσολογγιτών αρχηγός 2.500 ανθρώπων έσπασε τις γραμμές των Τούρκων και πήγε στα Σάλωνα με 1.300 άνδρες. Πήρε μέρος μαζί με τον Καραϊσκάκη στις μάχες τις Αττικής και, μετά το θάνατο του συνεργάτη του, ανατέθηκε σ' αυτόν η αρχιστρατηγία προσωρινά. Ο Καποδίστριας τον έκανε χιλίαρχο. Μαζί με τον Κολοκοτρώνη, στα

χρόνια της Αντιβασιλείας, ρίχτηκε στη φυλακή. Ο Όθωνας τον έκανε υποστράτηγο κι αργότερα αντιστράτηγο και υπασπιστή του. Το 1844 αναδείχτηκε Υπουργός Στρατιωτικών στην κυβέρνηση Κωλέττη, το 1847-1848 πρωθυπουργός και το 1849 Υπουργός των Στρατιωτικών πάλι. (πηγή: Βικιπαίδεια)

Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα

Η **Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα** (11 Μαΐου 1771 - 22 Μαΐου 1825) ήταν Ελληνίδα ηρωίδα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821.

Με καθαρή καταγωγή από την αρβανίτικη κοινότητα της Ύδρας, η Λασκαρίνα Πινότση, όπως ήταν το όνομά της, γεννήθηκε στις φυλακές της Κωνσταντινούπολης στις 11 Μαΐου 1771, όταν η μητέρα της, Παρασκευώ (Σκεύω), επισκέφθηκε τον σύζυγό της και πατέρα της Λασκαρίνας, Σταυριανό Πινότση, ο οποίος ήταν ετοιμοθάνατος και είχε φυλακιστεί εκεί από τους Τούρκους επειδή είχε συμμετάσχει στην επανάσταση της Πελοποννήσου το 1769-1770, τα γνωστά Ορλωφικά. Μετά τον θάνατο του πατέρα της, επέστρεψε μαζί με την χήρα μητέρα της στην Ύδρα όπου έζησαν για τέσσερα χρόνια. Ύστερα μετακόμισαν στις Σπέτσες, όταν η μητέρα της παντρεύτηκε τον εντόπιο καπετάνιο Δημήτριο Λαζάρου-Ορλώφ.

Από την παιδική της ηλικία η Λασκαρίνα είχε πάθος με την θάλασσα και με τις ιστορίες ναυτικών, καθώς και με τον Θούριο του Ρήγα Φεραίου για την απελευθέρωση του ελληνικού έθνους που ήταν υπό τουρκικό ζυγό για 400 περίπου χρόνια.

Παντρεύτηκε για πρώτη φορά το 1788 όταν ήταν 17 χρονών, τον Δημήτριο Γιάννουζα (σκοτώθηκε το 1797), με τον οποίο απέκτησε τρία παιδιά. Ο δεύτερος σύζυγός της ήταν ο Δημήτριος Μπούμπουλης, τον οποίο παντρεύτηκε σε ηλικία 30 ετών το 1801 και από τον οποίο πήρε και το όνομα και έγινε γνωστή ως «Μπουμπουλίνα». Όμως και οι δύο σύζυγοι της, Σπετσιώτες καπεταναίοι, σκοτώθηκαν σε ναυμαχίες εναντίον πειρατών που έκαναν ληστρικές επιδρομές στα παράλια της Ελλάδας. Ειδικά ο Μπούμπουλης σκοτώθηκε το 1811 από βόλι στο μέτωπο.[1]

Όταν ξεκίνησε η ελληνική επανάσταση, είχε σχηματίσει δικό της εκστρατευτικό σώμα από Σπετσιώτες, τους οποίους αποκαλούσε «γενναία μου παλικάρια». Είχε αναλάβει να αρματώνει, να συντηρεί και να πληρώνει τον στρατό αυτό μόνη της όπως έκανε και με τα πλοία της και τα πληρώματά τους, κάτι που συνεχίστηκε επί σειρά ετών και την έκανε να ξοδέψει πολλά χρήματα για να καταφέρει να περικυκλώσει τα τουρκικά οχυρά, το Ναύπλιο και την Τρίπολη. Έτσι τα δύο πρώτα χρόνια της επανάστασης είχε ξοδέψει όλη της την περιουσία.

Στις 13 Μαρτίου 1821, στο λιμάνι των Σπετσών, η Μπουμπουλίνα ύψωσε στο κατάρτι του πλοίου *Αγαμέμνων* την δική της επαναστατική σημαία, την οποία χαιρέτησε με κανονιοβολισμούς. Η σημαία αυτή είχε κόκκινο περίγυρο και μπλε φόντο και απεικόνιζε έναν βυζαντινό μονοκέφαλο αετό ο οποίος κρατούσε μια άγκυρα και έναν φοίνικα. Ο αετός ο οποίος είχε τα φτερά γυρισμένα προς τα κάτω, συμβόλιζε το σκλαβωμένο Ελληνικό έθνος, το οποίο θα αναγεννιόταν όπως ο φοίνικας με την βοήθεια του Ναυτικού, το οποίο συμβόλιζε η άγκυρα. Το λάβαρο αυτό η Μπουμπουλίνα το

εμπνεύστηκε από το λάβαρο της βυζαντινής Δυναστείας των Κομνηνών. Στις 3 Απριλίου και ανήμερα των Βαΐων, οι Σπέτσες, πρώτες από όλα τα νησιά, επαναστατούν ενώ το Μάιο οι Σπέτσες, η Ύδρα και τα Ψαρά αποτελούσαν τις μεγαλύτερες ναυτικές δυνάμεις της επαναστατημένης Ελλάδας.

Η Μπουμπουλίνα, ως επικεφαλής μοίρας πλοίων - 8 πλοία, από τα οποία τρία ήταν δικά της - έπλευσε προς το Ναύπλιο το οποίο ήταν ένα απόρθητο οχυρό εφοδιασμένο με 300 κανόνια και αποτελούμενο από τρία φρούρια, το Μπούρτζι, την Ακροναυπλία και το Παλαμήδι. Τα πληρώματα του στόλου της αποβιβάστηκαν στο κοντινό λιμάνι, στους Μύλους του Άργους (δίπλα στην αρχαία Λέρνα) και με τον ενθουσιασμό της έδωσε θάρρος στο πλήρωμά της και στους Αργείους για την πολιορκία του Ναυπλίου, που είναι μια απαράμιλλη πράξη ηρωισμού. Αρχικά έδινε κατευθύνσεις στους άντρες της και αργότερα συμμετείχε η ίδια στην μάχη.

Εκτός από την πολιορκία του Ναυπλίου, πήρε μέρος στον ναυτικό αποκλεισμό της Μονεμβασιάς και στην παράδοση του κάστρου της, καθώς και στην πολιορκία του Νεοκάστρου της Πύλου και τον ανεφοδιασμό του Γαλαξιδίου, όπου κυβερνήτες ήταν τα παιδιά και τα αδέλφια της. Στη μάχη του Χάραδρου κοντά στο Άργος, ένα σώμα Σπετσιωτών πολεμιστών αντιμετώπισε 2.000 Τουρκαλβανούς, οι οποίοι είχαν σταλεί από τον Χουρσίτ Πασά με επικεφαλής τον Βεληγκέκα, με σκοπό την εκκαθάριση της Πελοποννήσου από τους εξεγερμένους Έλληνες. Εκεί ο γιος της Μπουμπουλίνας, Γιάννης Γιάννουζας, ο οποίος ήταν και ο αρχηγός του σώματος αυτού, σκοτώθηκε ηρωϊκά. Αυτή η μάχη έδωσε χρόνο στους άοπλους Αργείους να τρέξουν και να κρυφτούν στα γύρω βουνά.

Στις 11 Σεπτεμβρίου 1821 κατά την άλωση της Τριπολιτσάς, η Μπουμπουλίνα βοήθησε να σωθεί το χαρέμι του Χουρσίτ Πασά με κίνδυνο της ζωής της, γιατί όπως λέγεται είχε υποσχεθεί στην Σουλτάνα όταν την είχε συναντήσει στην Κωνσταντινούπολη για βοήθεια το 1816, ότι οποιαδήποτε Τουρκάλα της ζητούσε βοήθεια, αυτή θα της την έδινε. Έτσι η γυναίκα του Πασά που της ζήτησε να σώσει το χαρέμι, την ευχαρίστησε που έσωσε τις γυναίκες του χαρεμιού και τα παιδιά τους. Πριν την άλωση της Τριπολιτσάς, η Μπουμπουλίνα έφτασε έφιππη στο ελληνικό στρατόπεδο έξω από την πόλη όπου συνάντησε τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, η φιλία και ο αλληλοσεβασμός των οποίων οδήγησε στο να παντρευτούν τα παιδιά τους Πάνος Κολοκοτρώνης και Ελένη Μπούμπουλη. Η Μπουμπουλίνα έπαιρνε μέρος στα πολεμικά συμβούλια και στις αποφάσεις ως ισάξια των άλλων οπλαρχηγών, της απονέμεται ο τίτλος της «Καπετάνισσας» και της «Μεγάλης Κυράς».

Μαντώ Μαυρογένους

Η **Μαντώ Μαυρογένους** (Τεργέστη 1796 ή 1797 - Πάρος, Ιούλιος 1840) ήταν αγωνίστρια της Ελληνικής Επανάστασης του 1821.

Καταγόταν από Ελληνική οικογένεια της Ρουμανίας, η οποία έφυγε κρυφά για την Ιταλία επειδή ο αδελφός του πατέρα της αποκεφαλίστηκε από τον Σουλτάνο. Θα εγκατασταθούν στην Τεργέστη και εκεί ο πατέρας της Νικόλαος Μαυρογένης θα ασχοληθεί με το εμπόριο.[1] Με την έναρξη της Επανάστασης πήγε στην Μύκονο και ξεσήκωσε τους κατοίκους εναντίον των Τούρκων. Με πλοία εξοπλισμένα με δικά της έξοδα, καταδίωξε τους πειρατές που λυμαίνονταν τις Κυκλάδες και αργότερα πολέμησε στο Πήλιο, στη Φθιώτιδα και στη Λιβαδειά.

Κάτοχος της γαλλικής γλώσσας, συνέταξε συγκινητική έκκληση προς τις γυναίκες της Γαλλίας, ζητώντας τη συμπαράστασή τους στον πληθυσμό της Ελλάδας. Για τον Αγώνα διέθεσε όλη της την

περιουσία. Για τη δραστηριότητά της, συνολικά, ο Ιωάννης Καποδίστριας της απένειμε -τιμή μοναδική σε γυναίκα- το αξίωμα του επίτιμου αντιστράτηγου και της παραχώρησε κεντρικό σπίτι στο Ναύπλιο. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί πώς, εκτός από τη Γαλλική, μιλούσε άπταιστα την Ιταλική αλλά και την Τουρκική.

Μετά την Επανάσταση, απογοητευμένη από την άτυχη ερωτική περιπέτειά της με το Δημήτριο Υψηλάντη και καταδιωκόμενη από τον Ιωάννη Κωλέττη, ξαναγύρισε στη Μύκονο και έπειτα από λίγα χρόνια πέθανε στην Πάρο πολύ φτωχή και λησμονημένη.

Μαυροκορδάτος Αλέξανδρος

Ο **Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος**, αγωνιστής, διπλωμάτης και από τους κορυφαίους πολιτικούς του Εικοσιένα, ο οποίος διατέλεσε τρεις φορές πρωθυπουργός, γεννήθηκε το 1791 στην Κωνσταντινούπολη και πέθανε στις 6 Αυγούστου 1865 στην Αίγινα.

Γονείς του ήταν ο λόγιος αξιωματούχος στις Παραδουνάβιες ηγεμονίες Νικόλαος Μαυροκορδάτος και η Σμαράγδα Καρατζά. Ήταν δηλαδή, απόγονος αριστοκρατικής οικογένειας Φαναριωτών, πολλά μέλη της οποίας υπήρξαν στελέχη της διοίκησης του Τουρκικού κράτους, όπως διερμηνείς και ηγεμόνες των παραδουνάβιων περιοχών.

Έλαβε άριστη μόρφωση και μιλούσε γαλλικά, ιταλικά, τούρκικα και αραβικά, καθώς σπούδασε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή και στην Πίζα της Ιταλίας, ενώ παρακολούθησε, σύμφωνα με δική του μαρτυρία, μαθήματα οχυρωματικής και πολιορκητικής τέχνης, στη Γενεύη από το στρατηγό Dufour.

Εργάστηκε από το 1812, ως γραμματέας του αδελφού της μητέρας του, ηγεμόνα της Βλαχίας, Ιωάννη Καρατζά, τον οποίο ακολούθησε στη Γενεύη, όπου κατέφυγε, για να αποφύγει τις συνέπειες από κατηγορίες που διατύπωσαν στην Πύλη αντίπαλοί του. Το 1819, μαζί με την οικογένεια Καρατζά, εγκαταστάθηκε στην Πίζα της Ιταλίας, εντάχθηκε στο περιβάλλον του μητροπολίτη Ιγνατίου και μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία.

Λίγους μήνες μετά την έκρηξη της επαναστάσεως, τον Ιούνιο του 1821 σε ηλικία 30 ετών, μ’ ένα υδραίικο πλοίο που ναύλωσε στη Μασσαλία, έφτασε στο Μεσολόγγι. Εκεί συνάντησε τον Αλέξανδρο Υψηλάντη, ο οποίος του ανέθεσε τη διοικητική οργάνωση της Στερεάς Ελλάδας συστήνοντας το τοπικό πολίτευμα, που ονομάστηκε "Καταστατικός Χάρτης Προσωρινής Διοικήσεως της Δυτικής Ελλάδος". Παράλληλα με συνεργάτη τον Θεόδωρο Νέγρη πρωταγωνίστησαν στη σύνταξη της Νομικής Διατάξεως της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδος.

Το Δεκέμβριο του 1821, αναδείχθηκε πρόεδρος της Α΄ Εθνικής Συνέλευσης στην Επίδαυρο και υπέγραψε τη Διακήρυξη της 15ης Ιανουαρίου 1822 για την «ανεξαρτησία του έθνους των Ελλήνων»

από τον οθωμανικό ζυγό. Εκλέχθηκε γραμματέας και πρόεδρος του Εκτελεστικού, πρόεδρος της επιτροπής που συνέταξε το πρώτο Προσωρινό Πολίτευμα της Ελλάδος, με φιλελεύθερους και δημοκρατικούς ιδεολογικούς και πολιτικούς προσανατολισμούς.

Το 1822 ανέλαβε την αρχηγία της εκστρατείας στην Ήπειρο, όμως μετά την ήττα στο Πέτα στις 4 Ιουλίου 1822, για την οποία ευθύνεται κυρίως η πολεμική του απειρία, πήγε στο Μεσολόγγι και ασχολήθηκε με την οχύρωσή του. Για τη συμμετοχή του στην πρώτη πολιορκία του Μεσολογγίου, το βουλευτικό στις 31 Ιανουαρίου 1823, τον ανακήρυξε άξιο της ευγνωμοσύνης της πατρίδας. Η τελευταία πολεμική εμπλοκή του πραγματοποιήθηκε στη Σφακτηρία το 1825, όπου πολέμησε εναντίον του Ιμπραήμ.

Στη Β΄ Εθνική Συνέλευση του Άστρους, παρά την έντονη διαφωνία του Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, εκλέχτηκε από τις 12 έως τις 14 Ιουλίου 1823, πρόεδρος του Βουλευτικού σώματος αλλά έφυγε για να υπερασπίσει το Μεσολόγγι στη δεύτερη πολιορκία του.

Το Φεβρουάριο του 1825 επέστρεψε στην Πελοπόννησο και ανέλαβε τις θέσεις του γραμματέα του Εκτελεστικού και στη συνέχεια του γραμματέα των Εξωτερικών. Με δικές του προσπάθειες εξασφαλίσθηκαν δυο δάνεια από το Λονδίνο και ήταν ο καθοριστικός παράγοντας στη σύναψη και την υπογραφή στις 6 Ιουλίου 1827, της Ιουλιανής Συνθήκης του Λονδίνου.

Μετά την απελευθέρωση, ο Ιωάννης Καποδίστριας τον διόρισε μέλος του Γενικού Φροντιστηρίου και η Αντιβασιλεία πρωθυπουργό και υπουργό των Εξωτερικών και των Ναυτικών (1833-1834). Αποσύρθηκε από την κυβέρνηση το 1830, συντάχθηκε με τους Υδραίους και αναδείχθηκε ηγέτης της αντιπολίτευσης.

Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια το Σεπτέμβριο του 1831, συντάχθηκε με την παράταξη του Ιωάννη Κωλέττη και διατέλεσε μέλος της Διοικητικής Επιτροπής που κυβέρνησε ως την άφιξη του Όθωνα. Στη διάρκεια της περιόδου της Αντιβασιλείας, διατέλεσε πρεσβευτής στο Λονδίνο, το Μόναχο και το Παρίσι.

Έγινε πρωθυπουργός από τις 24 Οκτωβρίου 1833 έως τις 12 Ιουνίου 1834 καθώς και από τις 6 Ιουλίου 1841 έως τις 12 Αυγούστου 1841 και από τις 29 Ιουλίου 1854 έως τις 11 Οκτωβρίου 1955.

Προς το τέλος της ζωής του το 1862, εκλέχθηκε πληρεξούσιος Ευρυτανίας στην Εθνοσυνέλευση και διετέλεσε πρόεδρος της επιτροπής σύνταξης του νέου συντάγματος, αλλά έχασε το φως του και αποσύρθηκε σ` ένα κτήμα που είχε στην Αίγινα. Τυφλός και κατάκοιτος, δεν πήρε ενεργό μέρος στις εργασίες της Επιτροπής, διατήρησε όμως το ενδιαφέρον του για τα κοινά καθώς και την πνευματική του διαύγεια έως το θάνατό του.

Εξωτερικών της Αγγλίας George Canning να αντιδράσει στο Ρωσικό σχέδιο για τη δημιουργία τριών αυτόνομων ηγεμονιών στην Ελλάδα και να πρωταγωνιστήσει στην ίδρυση ανεξάρτητου ελληνικού κράτους.

Γεώργιος Καραϊσκάκης

Ο **Γεώργιος Καραϊσκάκης** ή *Καραΐσκος* ήταν Έλληνας επαναστάτης, αρχικά υπήρξε σπουδαίος αρματωλός και στη συνέχεια κατέστη στρατηγός της Επανάστασης του 1821. Το επίθετό του είναι υποκοριστικό του Καραΐσκος όπου απαντάται ως οικογενειακό επώνυμο στις επαρχίες Βάλτου, Καρπενησίου, Φαρσάλων, Καρδίτσας, Βόνιτσας κ.α. Κατά μια εκδοχή το οφείλει στον πιθανολογούμενο πατέρα του, τον αρματολό Δημήτριο Καραΐσκο. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή *«το*

όνομα Καραϊσκάκης αποτελεί σύνθεση από τη λέξη καρά (μαύρος στα Τούρκικα) και ίσκα, εξαιτίας του αψίκορου χαρακτήρα του».

Γεννήθηκε σε μια σπηλιά πλησίον του χωριού Μαυρομάτι Καρδίτσης ή σύμφωνα με άλλες πηγές σε ένα μοναστήρι στη Σκουληκαριά Άρτας το 1782, νόθος γιος της Ζωής Διμισκή ή Ντιμισκή, από τη Σκουληκαριά, πρώτης εξαδέλφης του αρματολού των Ραδοβυζίων Γώγου Μπακόλα. Η μητέρα του, μετά τον θάνατο του Ιωάννη Μαυροματιώτη, που ήταν ο πρώτος σύζυγός της, έγινε καλόγρια (γι' αυτό και του έμεινε η προσωνυμία «ο γιος της καλογριάς»). Για την ταυτότητα του πατέρα του δεν υπάρχει βεβαιότητα. Θεωρείται πιθανότερο ότι ήταν ο αρματολός του Βάλτου Δημήτριος Καραΐσκος.

Μόλις ξέσπασε η Επανάσταση ο Γώγος Μπακόλας και ο Καραϊσκάκης έκαψαν τον οχυρό πύργο του χωριού Καλύβια του Μάλιου (επαρχία Ραδοβυζίου). Τα Άγραφα και το αρματολίκι αυτών στα τελευταία χρόνια πριν την Επανάσταση, τα κατείχαν οι απόγονοι του περίφημου Γιάννη Μπουκουβάλα (που πέθανε το 1872). Ο Καραϊσκάκης από νεαρή ηλικία φιλοδοξούσε να γίνει κάποια μέρα καπετάνιος των Αγράφων και το κατόρθωσε πράγματι το 1821 βοηθούμενος και από τον Γιαννάκη Ράγκο και τους περί αυτόν Βαλτινούς, αναγνωρισμένος ακόμη και από τις Σουλτανικές αρχές της Λάρισας.

Μετά τη λύση της πρώτης πολιορκίας του Μεσολογγίου (31 Δεκεμβρίου 1822) όταν μέρος του στρατού του Ομέρ Βρυώνη και του Κιουταχή χρειάστηκε από το Αγρίνιο να μετακινηθεί διερχόμενο από τα Άγραφα, στρατού του οποίου ηγούνταν οι Ισμαήλ Πασάς Πλιάσας, Ισμαήλ Χατζή Μπέντου και Άγος, ο Καραϊσκάκης προκατέλαβε με χίλιους περίπου άνδρες την διάβαση και ανάγκασε τους εχθρούς κοντά στον Άγιο Βλάση, να οπισθοχωρήσουν στο Αγρίνιο, μετά από πεισματώδη μάχη. Ο ίδιος στη συνέχεια αναγκάσθηκε να εγκαταλείψει τα Άγραφα και να μεταβεί στην Ιθάκη προκειμένου να συναντήσει έμπειρους γιατρούς για την αντιμετώπιση της φυματίωσης από την οποία έπασχε. Οι γιατροί λίγες ελπίδες ζωής έδωσαν στον ήρωα και του συνέστησαν να μείνει στο νησί.

Ο Καραϊσκάκης, νοσταλγώντας τη Ρούμελη και τα Άγραφα, επέστρεψε από την Ιθάκη στο Μεσολόγγι και ζήτησε επίμονα να διορισθεί αρχηγός των ελληνικών πλέον όπλων της επαρχίας των Αγράφων. Αλλά ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος δεν δέχθηκε. Οι Τζαβελαίοι αλλά και άλλοι οπλαρχηγοί ήταν υπέρ του, ενώ εναντίον του ήταν μόνο ο Μαυροκορδάτος, που ηθελημένα παραγνώριζε τον ήρωα προκειμένου να υποστηρίξει τον περί αυτόν Γιαννάκη Ράγκο. Συνέβησαν τότε και κάποιες συμπλοκές μεταξύ οπαδών του Καραϊσκάκη και Μεσολογγιτών όταν εκείνοι κατέλαβαν το Αιτωλικό και αιφνίδια το Βασιλάδι, τα οποία και αργότερα περιήλθαν στην υπό τον Μαυροκορδάτο διοίκηση του Μεσολογγίου.

Τότε ο Μαυροκορδάτος κατηγόρησε τον Καραϊσκάκη μετά από ομολογία του Κωνσταντίνου Βουλπιώτη, που είχε μεταβεί στα Γιάννενα, ότι: "ο γιος της Καλογριάς είχε στείλει επιστολή στον Ομέρ Βρυώνη με την υπόσχεση να του παραδώσει το Μεσολόγγι και το Αιτωλικό". Έτσι διόρισε επιτροπή προκειμένου να εξετάσει την "αποκάλυψη προδοσίας".

Στις αρχές του Μαΐου του 1825 ο Καραϊσκάκης επανέρχεται στη Στερεά και κατά τα μέσα του καλοκαιριού βρίσκεται σε πλήρη δράση διορισμένος ως γενικός αρχηγός όλων των εκτός Μεσολογγίου ελληνικών στρατευμάτων, κατά τον ίδιο χρόνο που αυτό πολιορκείτο από τον Κιουταχή και έπειτα από τον Ιμπραήμ Πασά της Αιγύπτου. Τότε ο Καραϊσκάκης μαζί με τον

Τζαβέλλα καταστρώνουν ένα μεγαλεπήβολο σχέδιο περικύκλωσης από ξηράς όλων των των Τούρκων που πολιορκούσαν το Μεσολόγγι, σε συνεννόηση πάντα με τους πολιορκημένους. Το περίφημο εκείνο σχέδιο άρχισε να εκτελείται τμηματικά από τις 21 μέχρι 25 Ιουλίου 1825 χωρίς όμως να ολοκληρωθεί. Επέφερε όμως διακοπή της πολιορκίας ενώ οι απώλειες των Τούρκων υπήρξαν σοβαρότατες, το δε ηθικό των πολιορκημένων αναπτερώθηκε. Στη συνέχεια ο Καραϊσκάκης με 3.000 άνδρες έσπευσε στα Άγραφα όπου εκεί αποδεκάτισε πολλούς Τούρκους καθώς και τουρκίζοντες χριστιανούς. Από εκεί προχώρησε στη περιοχή Βάλτου και μέσω των τουρκικών οχυρωμάτων, διήλθε την "Λάσπη του Καρβασαρά" όπου έδωσε νικηφόρα μάχη (1 Νοεμβρίου 1825) και τελικά στρατοπέδευσε στο Δραγαμέστο (σημ. Αστακός).

Στις 19 Ιουλίου 1826 ο Καραϊσκάκης επικεφαλής 680 περίπου ανδρών ξεκίνησε από το Ναύπλιο για την Στερεά στην οποία είχε εισβάλει ο Ομέρ Πασάς (της Καρύστου) και ο Κιουταχής (από Θήβα). Πολύ σύντομα ο Κιουταχής, λόγο της στρατιωτικής δεινότητας του Καραϊσκάκη, βρέθηκε από πολιορκών σε θέση πολιορκούμενου. Με υπόδειξη του Καραϊσκάκη συγκροτήθηκε στην Ελευσίνα γενικό ελληνικό στρατόπεδο. Στις 5-7 Αυγούστου του ίδιου έτους επήλθε η πρώτη αψιμαχία στο Χαϊδάρι, την οποία ακολούθησαν κι άλλες, φοβούμενος ο Κιουταχής την κατά μέτωπο επίθεση από τα κυκλωτικά πάντα σχέδια του Καραϊσκάκη. Στις αψιμαχίες εκείνες ο Καραϊσκάκης και ο Φαβιέρος διαφώνησαν περί της τακτικής του πολέμου. Όταν όμως ο Κιουταχής κατέλαβε την κάτω πόλη των Αθηνών, ο Καραϊσκάκης ενίσχυσε την φρουρά της Ακρόπολης με περιορισμένο σώμα υπό τον Κριεζώτη που κατάφερε και εισήλθε στις 10 Οκτωβρίου 1826. Τον ίδιο μήνα και 15 μέρες μετά (25 Οκτωβρίου) ο Καραϊσκάκης εκστράτευσε στη Βοιωτία, στη Φθιώτιδα και στη Φωκίδα, απ' όπου και απέκοψε τις τουρκικές εφοδιοπομπές, ολοκληρώνοντας έτσι τον αποκλεισμό του ανεφοδιασμού των Τούρκων.

Προχωρώντας στη συνέχεια στην πολιορκία των πύργων της Δόμβραινας, διέταξε να αρχίσει και η προσβολή των Τούρκων που βρίσκονταν στην πεδιάδα του χωριού (12 Νοεμβρίου 1826). Δύο μέρες μετά μεταφέρει το στρατόπεδό του από την Δόμβραινα και την Κεκόση στη Μονή Δομπού του Αγίου Σεραφείμ και από εκεί στη Μονή του Όσιου Λουκά και στις 18 Νοεμβρίου στρατοπεδεύει στο Δίστομο, έχοντας ολοκληρώσει εκκαθαρίσεις σε όλη την περιοχή. Τις κυκλωτικές αυτές κινήσεις αντιλαμβάνεται γρήγορα ο Κιουταχής και ειδοποιεί να σπεύσουν σε βοήθειά του ο Μουσταφάμπεης από την Αταλάντη και ο Καχαγιάμπεης που ήταν νοτιότερα, οι οποίοι και ενώνοντας τις δυνάμεις τους έσπευσαν να καλύψουν τα νώτα των Τούρκων που πολιορκούσαν την Ακρόπολη.

Στις 18 Νοεμβρίου 1826 ο επικεφαλής των τουρκαλβανικών σωμάτων Μουσταφάμπεης στρατοπεδεύει στη Δαύλεια δίπλα σην Μονή της Ιερουσαλήμ προκειμένου να διανυκτερεύσει, προτιθέμενος την επομένη να φθάσει στην Άμφισσα μέσω Αράχοβας. Ο Καραϊσκάκης πληροφορούμενος τις κινήσεις και τις προθέσεις αυτές, την νύχτα της 18ης προς 19η Νοεμβρίου, σπεύδει με 560 άνδρες και προκαταλαμβάνει την Αράχοβα, την οποία οχυρώνει με την αμέριστη βοήθεια των κατοίκων. Στις έξι ημέρες που ακολούθησαν (19-24) οι μάχες που δόθηκαν εντός και εκτός της Αράχοβας υπήρξαν συντριπτικές για τους Τούρκους, που από 2.000 που ήταν, μόλις που διασώθηκαν περί τους 300. Στις μάχες εκείνες σκοτώθηκαν και τέσσερις Τούρκοι αρχηγοί σωμάτων: ο Μουσταφάμπεης, ο αδελφός του Καριοφίλμπεης, ο Ελζάμπεης καθώς και ο Κεχαγιάμπεης. Δυτικά του Ναού του Αγίου Γεωργίου της Αράχοβας, στο τέλος των μαχών, ο Καραϊσκάκης έστησε πυραμίδα από 1.500 κεφάλια τουρκαλβανών στρατιωτών.

Στη συνέχεια, επιβλέποντας πως ο Κιουταχής δεν θα μπορέσει να συνεχίσει την πολιορκία χωρίς ανεφοδιασμό, συνεχίζει τις εκκαθαρίσεις των περιοχών της Στερεάς. Αρχές Δεκεμβρίου εισέρχεται στο Τουρκοχώρι το οποίο και καταλαμβάνει ενώ με τα ίδια του τα χέρια φονεύει τον Μεχμέτ Πασά, τα δε λείψανα του στρατού εκείνου τα καταδιώκει μέχρι τη Βουδουνίτσα. Στις αρχές Φεβρουαρίου 1827 ανάγκασε και τον Ομέρ Πασά της Εύβοιας που είχε σπεύσει εναντίον του να παραιτηθεί του αγώνα και να επιστρέψει νικημένος στην έδρα του.

Στις 23 Φεβρουαρίου 1827 ο Καραϊσκάκης επιστρέφει στην Ελευσίνα αφού είχε ελευθερώσει όλη την Στερεά Ελλάδα, εκτός του Μεσολογγίου, της Βόνιτσας και της Ναυπάκτου.

Όταν ο Αρχιστράτηγος Καραϊσκάκης επέστρεψε μετά την τετράμηνη νικηφόρα περιοδεία του, έχοντας χίλιους περίπου άνδρες, στην Ελευσίνα, μετέφερε το στρατόπεδό του στο Κερατσίνι στα υψώματα του οποίου έχτισε "ταμπούρια" (μικρές οχυρώσεις) όπου επανειλημμένα δέχθηκε επιθέσεις των Τούρκων, ιδιαίτερα στις 4 Μαρτίου 1827. Τον ίδιο χρόνο 2.000 Πελοποννήσιοι υπό τον στρατηγό Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, τους Πετμεζάδες, Σισίνη κ.ά. οπλαρχηγούς φθάνουν σε επικουρία του Αρχιστρατήγου.

Στις αρχές του Απριλίου του 1827 προσήλθαν και οι διορισμένοι από την Συνέλευση της Τροιζήνας (Κυβέρνηση), "στόλαρχος πασών των ναυτικών δυνάμεων", Κόχραν μαζί με τον Τσωρτς, "διευθυντή χερσαίων δυνάμεων" προκειμένου να συνδράμουν τον Αγώνα. Με τους δύο αυτούς ξένους ο Καραϊσκάκης βαθμιαία περιήλθε σε έριδες, τόσο για την τακτική του πολέμου, όσο και κατά την οργάνωση για την κατά μέτωπο επίθεση. Οι διορισμοί των ξένων εκείνων προσώπων υπήρξαν αναμφίβολα το μοιραίο σφάλμα που ανέτρεψε την έκβαση του Αγώνα. Και τούτο διότι προσπαθούσαν να εφαρμόσουν τακτικές οργανωμένου στρατού αγνοώντας τις τακτικές των Ελλήνων, την ψυχολογία τους, αλλά και τις μορφολογικές δυνατότητες της περιοχής, επιζητώντας την έξοδο με κατά μέτωπο επίθεση σε πεδιάδα, επειδή ακριβώς, δεν γνώριζαν το είδος αυτό του πολέμου που επιχειρούσαν μέχρι τότε οι Έλληνες. Έτσι η ανάμιξη αυτών στις πολεμικές ενέργειες με ταυτόχρονες διαταγές του ενός και του άλλου παρέλυσαν τις διαταγές του Καραϊσκάκη.

Αυτό οδήγησε τον Αρχιστράτηγο να επεμβαίνει προσωπικά μέχρι αυτοθυσίας σε όλες τις συμπλοκές, ακόμη και τις μικρότερες, ένα ακόμη μοιραίο σφάλμα των περιστάσεων εκείνων. Αυτό το αντελήφθη ο Κολοκοτρώνης ο οποίος και διαμήνυσε στον Καραϊσκάκη να αποφεύγει τις άσκοπες αψιμαχίες και ακροβολισμούς για να μη φονεύονται και οπλαρχηγοί τους οποίους "*κυνηγά το βόλι*". Ο Κολοκοτρώνης του τόνιζε μάλιστα ότι είναι ανάγκη "να σώσει τον εαυτόν του για να σωθεί και η πατρίδα". Ο Καραϊσκάκης όμως έχοντας ατίθασο χαρακτήρα, παρά τις συστάσεις και παρά την κατάσταση της υγείας του αποφάσισε να ανακόψει τους ακροβολισμούς των Τούρκων.

Η επιχείρηση ορίσθηκε να πραγματοποιηθεί τη νύχτα της 22ας προς την 23η Απριλίου 1827, έχοντας συμφωνήσει κανείς να μην ξεκινήσει άκαιρα τους πυροβολισμούς πριν δοθεί το σύνθημα για γενική επίθεση. Το απόγευμα της 22ας Απριλίου ακούστηκαν πυροβολισμοί από ένα Κρητικό οχύρωμα. Οι Κρητικοί προκαλούσαν τους Τούρκους και καθώς εκείνοι απαντούσαν οι εχθροπραξίες γενικεύτηκαν. Ο Καραϊσκάκης, παρότι άρρωστος βαριά, έφτασε στον τόπο της συμπλοκής. Εκεί μια σφαίρα τον τραυμάτισε θανάσιμα στο υπογάστριο. Οι γιατροί που ανέλαβαν την περίθαλψή του, γρήγορα κατάλαβαν πως θα κατέληγε.

Ο ήρωας μεταφέρθηκε στο στρατόπεδό του στο Κερατσίνι και αφού μετάλαβε των Αχράντων Μυστηρίων, υπαγόρευσε τη διαθήκη του που ιδιόχειρα υπέγραψε. Η τελευταία κουβέντα που είπε στους συμπολεμιστές του, κατά τον Στρατηγό Μακρυγιάννη που τον επισκέφθηκε, ήταν "Εγώ πεθαίνω. Όμως εσείς να είστε μονιασμένοι και να βαστήξετε την πατρίδα".

Την επομένη στις 23 Απριλίου 1827 ο Αρχιστράτηγος Γεώργιος Καραϊσκάκης υπέκυψε στο θανατηφόρο τραύμα του μέσα στο εκκλησάκι του Αγίου Νικολάου στο Κερατσίνι, ανήμερα της γιορτής του. Η σορός του μεταφέρθηκε στην εκκλησία του Αγίου Δημητρίου στη Σαλαμίνα όπου ετάφη και θρηνήθηκε από το πανελλήνιο.

Μετά το θάνατο του Καραϊσκάκη ανέλαβαν ο Κόχραν με τον Τσώρτς την διοίκηση της διεξαγωγής της μάχης στη πεδιάδα του Φαλήρου όπου και ακολούθησε η ολοκληρωτική καταστροφή του Ανάλατου, στη σημερινή περιοχή Φλοίσβου (Φαλήρου) όπου είχαν οι Τούρκοι παρασύρει τους Έλληνες μέχρι που τους περικύκλωσαν. Ακολούθησε η διάλυση του ελληνικού στρατοπέδου της Ακρόπολης και η ανακατάληψή της και η διάλυση και του στρατοπέδου του Κερατσινίου.

Οδυσσέας Ανδρούτσος

Ο Οδυσσέας Ανδρούτσος, είναι γιός του Ανδρέα Βερούτσου και της Ακριβής Τσαρλαμπά. Γεννήθηκε μεταξύ 1788 και 1790 κατά μία άποψη στήν Ιθάκη και κατά δεύτερη άποψη στήν Πρέβεζα. Ο πατέρας του, ο οποίος είχε λάβει μέρος στην επανάσταση του Λάμπρου Κατσώνη, συνελήφθη από τους Βενετούς, παραδόθηκε στούς Τούρκους και αποκεφαλίστηκε το 1797 στην Κωνσταντινούπολη με αποτέλεσμα ο μικρός γιος του, Οδυσσέας Ανδρούτσος, να μείνει ορφανός σε ηλικία 7 ετών. Η χήρα μητέρα του Οδυσσέα Ακριβή Τσαρλαμπά μετακόμισε το έτος 1797 στη Λευκάδα και μεταξύ των ετών 1798-1800 ο μικρός Οδυσσέας Ανδρούτσος έκανε παρέα με το γνωστό μετέπειτα ποιητή Ιωάννη Ζαμπέλιο. Τον επόμενο χρόνο 1798 έγινε η Μάχη της Νικόπολης και ο Χαλασμός της Πρέβεζας από τον Αλή Πασά Τεπελενλή και ο μικρός Οδυσσέας και η μητέρα του Ακριβή Τσαρλαμπά διασώθηκαν γιατί είχαν καταφύγει στη Λευκάδα. Αργότερα επέστρεψαν στην Πρέβεζα όπου και έζησε μέχρι το 1806.

Το έτος 1806 ο Αλή Πασάς Τεπελενλής, ενθυμούμενος την προσωπική φιλία που είχε ο ίδιος με τον εκλιπόντα πατέρα του Οδυσσέα Ανδρούτσου, τον αναζήτησε και τον πήρε στην αυλή του στα Ιωάννινα, ή κατά δεύτερη εκδοχή τον πήγε εκεί με αίτημα η μητέρα του. Εκεί ο Οδυσσέας Ανδρούτσος φοίτησε στη στρατιωτική σχολή του Αλή Πασά και είχε έναν ταραχώδη βίο, όμως σχεδόν πάντα ο Αλή Πασάς του συγχωρούσε κάθε παράπτωμα. Δεκαπενταετής κατατάχτηκε από τον Αλή Πασά στην προσωπική σωματοφυλακή του και σύντομα κατάφερε να γίνει αρχηγός της προσωπικής φρουράς του. Επίσης φαίνεται ότι προσήλθε, άγνωστο εάν ήταν επιφανειακά ή συνειδητά, στην μουσουλμανική αίρεση των Μπεκτασήδων, στην οποία ανήκε και ο προστάτης του. Το 1818 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και το 1819 διορίστηκε δερβέναγας στην ανατολική Στερεά. Ο Οδυσσέας Ανδρούτσος πήρε μέρος στις μάχες του Βερατίου, Αργυροκάστρου και Γαρδικίου, και για αμοιβή της ανδρείας του, ο Αλή Πασάς του χάρισε ως μνηστή την Ελένη, κόρη του εύπορου και ισχυρού Χρήστου Καρέλου από τους Καλαρρύτες Ιωαννίνων, καθώς και την οπλαρχηγία της Λειβαδιάς. Το 1820 όταν και επήλθε η ρήξη του Αλή Πασά με την Πύλη, εγκατέλειψε την Λιβαδειά, αφού πρώτα μύησε τον Αθανάσιο Διάκο στην Φιλική εταιρεία και του εμπιστεύθηκε την εξουσία της οπλαρχηγίας του αφήνοντάς τον ως πρωτοπαλίκαρο. Ο ίδιος κατέφυγε στην Αράχωβα όπου προσπάθησε μαζί με άλλους επιφανείς Έλληνες που όλοι είχαν μεταξύ τους κοινό την θητεία τους στην αυλή του Αλή, να δημιουργήσει μια ελληνοαλβανική συμμαχία πάντα σύμφωνα με τα σχέδια της Φιλικής Εταιρείας. Το εγχείρημα αυτό όμως απέτυχε καθώς ο Ομέρ Βρυώνης αρνήθηκε να συμμετάσχει. Μετά από αυτή την εξέλιξη ο Ανδρούτσος κατέφυγε δια μέσου της Ακαρνανίας στα Επτάνησα, στην Λευκάδα. Εκεί συναντήθηκε στις αρχές του 1821 με τους Καραϊσκάκη, Γεώργιο Βαρνακιώτη, Ζόγγα, Μακρή, Κυριακούλη Μαυρομιχάλη και άλλους οπλαρχηγούς της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδας. Στη σύσκεψη που έγινε στην αγγλοκρατούμενη Αγία Λαύρα στα τέλη του Ιανουαρίου του έτους αυτού, συμμετείχε και ο Ανδρούτσος. Το θέμα της ήταν οι προετοιμασίες που έπρεπε να γίνουν για να ξεσηκωθεί η Στερέα Ελλάδα. Αποφασίστηκε η ανάθεση της εξέγερσης της Ανατολικής Στερεάς στον Ανδρούτσο και στον Πανουργιά. Οι

αποφάσεις της σύσκεψης μπήκαν αμέσως σε εφαρμογή: ο Ανδρούτσος επιτέθηκε με ομάδα ανδρών του στη γέφυρα της Τατάρνας (αρχές γ΄δεκαημέρου του Μαρτίου) , μαζί με τον ηγούμενο της εκεί μονής Κυπριανό, σε 60 Τούρκους, οι οποίοι με αρχηγό τον Δερβέναγα Χασάν Μπέη Γκέκα, συνόδευαν μεγάλη χρηματαποστολή. Μετά την επιτυχή επιχείρηση έφυγαν αφήνοντας άθικτα τα χρήματα για να φανεί έτσι πως η επίθεση ήταν καθαρά επαναστατική πράξη. Χαρακτηριστική για την έναρξη της επαναστάσεως στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα είναι η επιστολή που στις 22 Μαρτίου έστειλε ο Ανδρούτσος στους Γαλαξειδιώτες: *Εγώ είμαι στο ποδάρι με τα παλληκάρια μου*, τους γράφει και τους προτρέπει να πάρουν και εκείνοι αμέσως τα άρματα.

Λίγο πριν τον τραγικό θάνατο του Αλή Πασά Τεπελενλή το 1822, και σε συνεννόηση με αυτόν, ο Οδυσσέας Ανδρούτσος με ένα ασκέρι 2.000 ανδρών, Αλβανών και Ελλήνων, ανεξαρτητοποιήθηκε και άρχισε ένα τρίχρονο αγώνα εναντίον των Οθωμανών με αποκορύφωμα την ηρωϊκή Μάχη στο Χάνι της Γραβιάς (8 Μαίου 1821), όπου μόνο 118 Έλληνες αντιμετώπισαν επιτυχώς 8.000 Οθωμανούς υπό τον Ομέρ Βρυώνη. Μέσα σε αυτούς τους 118 ήρωες Έλληνες ήταν και οι μετέπειτα δολοφόνοι του Οδυσσέα Ανδρούτσου. Τότε γράφτηκε και το γνωστό δημοτικό τραγούδι *«Τ' Αντρούτσου η μάνα χαίρεται, του Διάκου καμαρώνει. Γιατί έχουν γιους αρματολούς, και γιους καπεταναίους. Ανδρούτσος φυλάει τη Γραβιά, Διάκος την Αλαμάνα»).* Στη μάχη αυτή, «η στρατηγική ιδιοφυΐα του Ανδρούτσου θριάμβευσε. Έτσι δικαιωματικά κατέλαβε τη θέση του αρχηγού των όπλων της Βοιωτίας, και ουσιαστικά αυτός επηρέασε την τύχη της επαναστάσεως στην ανατολική Στερεά , κατά τα επόμενα έτη.» Στις 27 Αυγούστου 1822 η γερουσία του Αρείου Πάγου του αναθέτει τη Διοίκηση της Αθήνας και εισέρχεται θριαμβευτής Φρούραρχος στην Ακρόπολη, συνοδευόμενος από τον Ιωάννη Μακρυγιάννη, τον Ιωάννη Γκούρα, τον Ιωάννη Μαμούρη, τον Κατσικογιάννη και 300 ένοπλους επαναστάτες. Η υποδοχή του λαού των Αθηνών ήταν αποθεωτική. Στην Αθήνα ο Οδυσσέας Ανδρούτσος γνώρισε πολλούς ξένους Φιλέλληνες οι οποίοι αναφέρονται ευνοϊκά στα απομνημονεύματά τους σε αυτόν (Ελευθεροτυπία: «Τα Ιστορικά», 23 Μαρτίου 2009). Ο Βρετανός Εδουάρδος Τρελόνεϋ (Edward John Trelawney, 1792-1881) φίλος του Λόρδου Byron ήρθε μαζί του στην Ελλάδα. Το Νοέμβριο του 1823 γνώρισε τον Οδυσσέα Ανδρούτσο και γοητεύτηκε από την προσωπικότητά του. Παντρεύτηκε την 13ετή ετεροθαλή αδελφή του Οδυσσέα, Ταρσίτσα Καμένου. Τον ακολούθησε παντού και του έμεινε πιστός ως το τέλος.

Με το ξέσπασμα της Επανάστασης ο Ανδρούτσος έφυγε από την Λευκάδα και βρέθηκε μέσω της Πάτρας στη Στερεά Ελλάδα, έπεισε τους Γαλαξιδιώτες να επαναστατήσουν και έγραψε μία από τις λαμπρότερες σελίδες της Επανάστασης αντιμετωπίζοντας με επιτυχία τους Τούρκους του Ομέρ Βρυώνη στην μάχη στο Χάνι της Γραβιάς στις 8 Μαΐου του 1821), παίρνοντας παράλληλα εκδίκηση και για τον θάνατο του φίλου του, Αθανάσιου Διάκου στη μάχη της Αλαμάνας. Κατά τα τέλη του 1821 ανακηρύχθηκε από τους υπόλοιπους οπλαρχηγούς, αρχιστράτηγος της ανατολικής Στερεάς, τίτλος που του αναγνωρίστηκε το 1822.Την άνοιξη του 1822 κατηγορήθηκε από τον Ιωάννη Κωλέττη για συνεργασία με τον εχθρό, με αποτέλεσμα να παραιτηθεί από το αξίωμα. Όμως παρά την παραίτησή του συνέχισε απτόητος την πολεμική του δράση εναντίον των Τούρκων μέχρι το 1824.

Οι παλιές προστριβές του Ανδρούτσου με τους *καλαμαράδες*, όπως ονόμαζε τους πολιτικούς, και οι έντονες αντιδράσεις του, η τάση τέλος της Κυβέρνησης Κουντουργιώτη να τον παραγκωνίζει και να μην του χορηγεί τα απαιτούμενα χρήματα και εφόδια για τη συγκρότηση ισχυρού στρατού και στρατοπέδων στη Στερεά, είχαν απογοητεύσει τον Ανδρούτσο. Ο εμφύλιος πόλεμος στην Πελοπόννησο, η απροθυμία της κυβερνήσεως να τον βοηθήσει και ο κίνδυνος των επαρχιών της Στερεάς Ελλάδας από την προέλαση των τουρκικών στρατευμάτων, τον είχαν κάνει στις αρχές Αυγούστου 1824 να έλθει σε επαφή με τους Τούρκους αρχηγούς για να βάλει ξανά *καπάκια*, μολονότι μόλις τον Απρίλιο, στη συνέλευση των Σαλώνων, είχε αποφασισθεί «κανένας στρατιωτικός να μην ημπορεί να βάλει τα λεγόμενα καπάκια». Διαβλέποντας παντού μηχανορραφίες των πολιτικών, ο Ανδρούτσος αποσύρεται απογοητευμένος στη σπηλιά του, στη Μαύρη Τρύπα, στα βόρεια του Παρνασσού, κοντά στο χωριό Βελίτσα. Οι κινήσεις και οι διαθέσεις του όμως τον έκαναν περισσότερο ύποπτο στην κυβέρνηση, και κυρίως στον Κωλέττη και στους

άλλους εχθρούς του, που ζητούσαν να διορίσουν άλλους καπεταναίους στη θέση του. Η καχυποψία του ενισχύθηκε όταν έμαθε τη σύλληψη του Κολοκοτρώνη. Τα γεγονότα αυτά επηρέασαν τόσο πολύ τον Ανδρούτσο, ο οποίος θέλωντας να φοβίσει τους *καλαμαράδες*,ενώθηκε με τους Τούρκους με τον όρο να του δώσουν την αρχηγία των επαρχιών της Εύβοιας, Ταλαντίου, Λιβαδιάς και Θήβας. Η συμφωνία που κλείστηκε τότε με τον Ομέρ πασά του Ευρίπου «ήταν κάτι περισσότερο από τα συνηθισμένα *καπάκια*, ήταν μια πράξη απελπισίας που έφθανε στα όρια της προδοσίας». Ο πραγματικός της σκοπός φαίνεται από όσα γράφει ο Σπηλιάδης, «...αν εφάνη συνεννοούμενος με τον εχθρό δεν αποδείχνει άλλο ειμή ότι ηπείλει την κυβέρνησιν, και εν ταυτώ ηπάτα τους Τούρκους δια τον σκοπόν του »[20] Τότε η κυβέρνηση, για να αντιμετωπίσει την ύποπτη στάση του διόρισε στις 20 Φεβρουαρίου 1825 το παλίο πρωτοπαλίκαρό του Γιάννη Γκούρα αρχηγό της εκστρατείας στην ανατολική Ελλάδα και του χορήγησε 140.000 γρόσια. Ο Γκούρας βάδισε προς τη Δόμβραινα και από εκεί στη Λειβαδιά. Οι κυβερνητικές δυνάμεις τον ακολούθησαν καταπόδι και τον ανάγκασαν, αυτόν και τους 400 Τούρκους ντελήδες (ιππείς) που του είχε στείλει ο Ομέρ πασάς από τη Χαλκίδα, να υποχωρήσουν στη Χαιρώνεια και κατόπιν στην πατρίδα του Λιβανάτες. Στο μοναστήρι της Βελιβούς, μεταξύ 27 Μαρτίου- 7 Απριλίου, η θέση του Ανδρούτσου έγινε δύσκολη και τελικά, μετά από συνεννοήσεις με τον Νικόλαο Γκριτζιώτη,εγκατέλειψε κρυφά τους ντελήδες και παραδόθηκε στον Γκούρα που τον έστειλε με συνοδεία στην Αθήνα. Μόλις έφθασε εκεί,τον έκλεισαν σε φυλακή στο κάτω μέρος του ψηλού Γουλά (πύργου) που υψωνόταν δεξιά στην είσοδο των Προπυλαίων της Ακρόπολης.[21] Τότε έγινε απόπειρα απελευθέρωσης του Ανδρούτσου. Όταν ο Γκούρας ο οποίος είχε στρατοπεδεύσει στον Όσιο Λουκά, επειδή είχε ανάγκη από τρόφιμα και πολεμοφόδια για να αντιμετωπίσει τον Ντεμίρ πασά και τον Μουστάμπεη οι οποίοι είχαν μπει στα Σάλωνα, είχε στείλει τον παλαιό γραμματικό του Οδυσσέα Γεωργαντά να κάνει προμήθειες στο Λουτράκι. Εκεί θα συναντήσει τον Γεώργιο Καραϊσκάκη, φίλο του Ανδρούτσου και τον Κώστα Μπότσαρη. Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης μόλις έμαθε τα γεγονότα σχετικά με τη φυλάκιση του Ανδρούτσου, εξοργίστηκε και «έβρισε τον Γκούρα *παλιόβλαχο*» Ο Καραϊσκάκης θα ξεκινήσει για το στρατόπεδο της Στερεάς για να απελευθερώσει τον φίλο του. Ο Γκούρας θα οχυρωθεί εκεί και ο Καραϊσκάκης δεν θα μπορέσει να τον απελευθερώσει. Για να αποκλιμακώσει την ένταση η Διευθυντική Επιτροπή της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδος έστειλε επιστολή στην έδρα της διοικήσεως γνωμοδοτώντας την μετάθεση του Γκούρα στο στρατόπεδο της Αθήνας. και η κυβέρνηση να μαλακώσει τον Καραϊσκάκη. Περιμένοντας να δικαστεί ο Ανδρούτσος, στις 5 Ιουνίου μετά τα μεσάνυχτα, ο οπλαρχηγός Μαμούρης και Γκούρα. Εκτελεστικά όργανα της δολοφονίας ήταν οι Ιωάννης Μαμούρης, Παπακώστας Τζαμάλας, Μήτρος της Τριανταφυλλίνας και ο στρατιώτης Θεοχάρης από το Λιδωρίκι, ενεργώντας κατά διαταγή του Γκούρα, απομάκρυναν τον δεσμοφύλακα, μπήκαν στο κελλί του Οδυσσέα Ανδρούτσου και τον θανάτωσαν με τα ίδια τους τα χέρια. Ύστερα γκρέμισαν το σώμα του από τον Γουλά κάτω στο λιθόστρωτο του ναού της απτέρου Νίκης και διέδωσαν ότι τάχα ο φυλακισμένος είχε επιχειρήσει να δραπετεύσει, αλλά το σχοινί που χρησιμοποίησε κόπηκε και έτσι σκοτώθηκε.

Στρατηγός Μακρυγιάννης

Ο Μακρυγιάννης ήταν ένας από τους κορυφαίους αγωνιστές του ’21. Γεννήθηκε στα 1797 στο Αβορίτι της Δωρίδας από φτωχούς γονείς. Το πραγματικό του όνομα ήταν Ιωάννης Τριανταφύλλου. Κατά τη διάρκεια του αγώνα τον αποκαλούσαν «Μακρυγιάννη» για το ψηλό του ανάστημα, όνομα που το κράτησε και με αυτό παρέμεινε στην ιστορία. Τα παιδικά του χρόνια τα πέρασε με στερήσεις και κακουχίες, ανάμεσα στις περιπέτειες και στους κατατρεγμούς των δικών του από τους Τουρκαλβανούς. Το 1804 κατά το διωγμό των κλεφτών ο πατέρας του σκοτώθηκε και ο Μακρυγιάννης ,μόλις εφτά χρονών, άρχισε να δουλεύει για να συντηρήσει τον εαυτό του. Στα 1811πάει στην Άρτα όπου και προσλαμβάνεται στη δούλεψη του προύχοντα Αθανάσιου Λιδωρίκη. Το 1817 επιδόθηκε στο εμπόριο και χάρη στο ζήλο και την εργατικότητά του κατάφερε να αποκτήσει σημαντικά κέρδη και να καλυτερεύσει τη ζωή του.

Η εμπορική του δραστηριότητα στην Άρτα κράτησε ως το 1820.Τότε όμως τα σουλτανικά στρατεύματα τον συνέλαβαν και τον φυλάκισαν επειδή τάχα ήταν όργανο του Αλή Πασά. Ωστόσο, κατόρθωσε να δραπετεύσει, κατέφυγε στα βουνά και ακολούθησε τον αρματολό Γώγο Μπακόλα. Στο μεταξύ είχε ήδη (1820) μυηθεί στη Φιλική Εταιρεία και είχε αποφασίσει με καρδιά και νου να παλέψει για την ανάσταση της φυλής του. Στη συνέχεια στρατολόγησε το πρώτο του σώμα και έφθασε στην Αθήνα. Το 1822 διορίστηκε υποδιοικητής του Κάστρου (της Ακρόπολης) με διοικητή τον Ιωάννη Γκούρα και αρχηγό της Ανατολικής Ελλάδας τον Οδυσσέα Ανδρούτσο. Ένα χρόνο αργότερα διορίστηκε από τον Άρειο Πάγο Πολιτάρχης (αστυνόμος) των Αθηνών.

Ενώ διαρκούσε ο αγώνας των Ελλήνων κατά των Τούρκων άρχισε ο εσωτερικός κομματικός διχασμός που κατέληξε σε εμφύλιο πόλεμο με οδυνηρά επακόλουθα για την επαναστατημένη Ελλάδα. Ο Μακρυγιάννης πολέμησε και στους δύο εμφυλίους ως αντιπρόσωπος των διοικήσεων.

Στο ίδιο χρονικό διάστημα, συμμετέχει ενεργά σε μάχες που έκριναν την εξέλιξη της Επανάστασης του ’21. Εξαιρετικά σημαντική υπήρξε η συμβολή του στην ιστορική για τα αποτελέσματά της μάχη των Μύλων όπου ο Ιμπραήμ Πασάς υπέστη πανωλεθρία και αναγκάστηκε να υποχωρήσει (Ιούνιος 1825). Ένα χρόνο αργότερα, όταν ο Κιουταχής κατέλαβε την Αθήνα, ο Μακρυγιάννης οχυρώθηκε στον Σερπετζέ (Ωδείο Ηρώδη του Αττικού)και αντέταξε σθεναρή αντίσταση. Κατά τη μάχη του Σερπετζέ μετά από φοβερό αγώνα κατόρθωσε να αποκρούσει τους επιτιθέμενους και να σώσει την Ακρόπολη Πολέμησε επίσης στην εκστρατεία της Αττικής, στις επιθέσεις της Καστέλλας και του Πειραιά που είχαν ως τελικό αποτέλεσμα την ήττα των Ελλήνων(Απρίλιος 1827)και την παράδοση της Ακρόπολης στους Τούρκους.

Βαθιά λυπημένος απ’ όλα αυτά τα γεγονότα ο Μακρυγιάννης, απογοητευμένος με την κυβέρνηση και τις διχόνοιες, βασανισμένος από τις πληγές που έφερε σ’ όλο του το σώμα (είχε τραυματιστεί βαριά και στη μάχη των Μύλων και στη μάχη του Σερπετζέ) απομακρύνθηκε από τη στρατιωτική και πολιτική ζωή. Με την κάθοδο του Καποδίστρια διορίζεται αρχηγός της Εκτελεστικής δυνάμης στο Μοριά, θέση που του αφαιρέθηκε, όταν παρασυρμένος από τον Ιωάννη Κωλέττη χρησιμοποίησε τη στρατιωτική δύναμη που διέθετε για να επιβάλει συνταγματικό πολίτευμα στον Καποδίστρια, πράγμα που δυσαρέστησε τον κυβερνήτη.

Κατά την περίοδο της αντιβασιλείας του Όθωνα ο Μακρυγιάννης κατηγορούσε την κυβέρνηση ως απολυταρχική και ζητούσε Σύνταγμα, μ’ όλο που τον περιέβαλλαν με ιδιαίτερη εκτίμηση και του απένειμαν το βαθμό του συνταγματάρχη. Το 1840 άρχισε να οργανώνει τον αγώνα υπέρ της επιβολής του Συντάγματος και πρωτοστάτησε στην επανάσταση της 3^{ης} Σεπτεμβρίου του 1843 για την παραχώρησή του από τη βαυαρική δυναστεία. Υπήρξε τόσο κατηγορηματικός στην προσπάθειά του για επιβολή των πραγματικών ελευθεριών ώστε κατηγορήθηκε για συνωμοσία κατά του βασιλιά , συνελήφθη (1851),δικάστηκε και καταδικάστηκε σε θάνατο. Η ποινή του μετριάστηκε σταδιακά, έμεινε στη φυλακή δυο χρόνια για να αποφυλακιστεί τελικά(1854) με τη μεσολάβηση του Δημητρίου Καλλέργη. Η υγεία του όμως από τις κακουχίες και τη βαναυσότητα της φυλακής κλονίστηκε. Έτσι ο Μακρυγιάννης απομονώθηκε στο σπίτι του κοντά στους στύλους του Ολυμπίου Διός (η συνοικία αυτή φέρει μέχρι σήμερα το όνομά του-"Μακρυγιάννη") όπου και πέθανε στις 27 Απριλίου1864...Πριν λίγες μέρες είχε προαχθεί από την τότε κυβέρνηση στο βαθμό του αντιστράτηγου!

Εκτός όμως από τις ηρωικές του πράξεις και το παράδειγμά του αυτός ο μεγάλος Έλληνας κληροδότησε στις νεότερες γενιές ένα αθάνατο μνημείο ύφους, ήθους, λόγου και περιεχομένου, τα ***Απομνημονεύματά*** του. Άρχισε να τα γράφει στο Άργος (26 Φεβρουαρίου 1829) με σκοπό να διδάξει και να φρονηματίσει τους μεταγενέστερους και συνέχισε μέχρι το 1851 ώσπου η καταδίκη του και οι άλλες δραματικές περιπέτειες της ζωής του τον ανάγκασαν να σταματήσει. Σε όλη τη διάρκεια των δύσκολων καιρών φροντίζει με κάθε τρόπο να διαφυλάξει το χειρόγραφό του γιατί πιστεύει ότι και μ' αυτό τον τρόπο κάνει το καθήκον του απέναντι στον τόπο και την ιστορία του. Η αποκατάσταση και δημοσίευση (1907) **των *Απομνημονευμάτων*** οφείλεται Γιάννη Βλαχογιάννη που με εξαιρετική φροντίδα επιμελήθηκε και εξέδωσε το έργο του στρατηγού Μακρυγιάννη.

Το έργο στην αρχή πέρασε σχεδόν απαρατήρητο. Εκτός από τον Παλαμά κανείς σχεδόν δεν αντιλήφθηκε τη σημασία του. Έπρεπε να περάσουν πολλά χρόνια για ν' ασχοληθούν μαζί του λογοτέχνες και κριτικοί και να φέρουν τον Μακρυγιάννη και το έργο του στο προσκήνιο της πνευματικής μας ζωής. Τι οδηγεί το Γιώργο Σεφέρη να πιστεύει πως ένα έργο σαν του Μακρυγιάννη είναι η συνείδηση ενός ολόκληρου λαού ,πως αποτελεί μια πολύτιμη διαθήκη και να θεωρεί τον Μακρυγιάννη μαζί με τον Παπαδιαμάντη ως τους μεγαλύτερους πεζογράφους της Ελληνικής Λογοτεχνίας; Το ότι αποτυπώνοντας το βίο του πάνω στο χαρτί ξεδιπλώνει ένα μεγάλο κομμάτι της ζωής του ελληνισμού, ότι η ιστορία του είναι περισσότερο από μια ιστορία γεγονότων. Είναι μια ιστορία των συναισθημάτων του λαού του...πως αυτός ο αγράμματος και ταπεινός για την άμαθειά του μέσα από αυτό το απελέκητο γράψιμο αναδεικνύει μια σπάνια καλλιέργεια και ευαισθησία...πως πέρα από την καταγραφή σημαντικών ιστορικών γεγονότων ,την κριτική που ασκεί, τον αντίλογο στο ψεύδος και την υποκρισία, τη δίψα για δικαιοσύνη, μας προσφέρει ένα μεγάλο μάθημα εθνικής αυτογνωσίας .Κι όλα τούτα χαράζοντας στο χαρτί τη γλώσσα που μιλάει με τη ρουμελιώτικη προφορά, αποτυπώνοντας την ίδια του τη φωνή με σοφία, εκφραστική αμεσότητα και απλότητα και με τη μαστοριά του προικισμένου λαϊκού αφηγητή.

Άλλο γνωστό και συζητημένο έργο του Μακρυγιάννη είναι το «Οράματα και θάματα» που αρχίζει να γράφεται μερικούς μήνες ύστερα από τα *Απομνημονεύματα* «το άλλο στορικό», όπως ονομάζεται από τον Μακρυγιάννη, θεωρείται από τον η συνέχειά του, και χαρακτηρίζεται με τον ίδιο τίτλο «στορικό», όπως και το πρώτο.

Ιωάννης Καποδίστριας

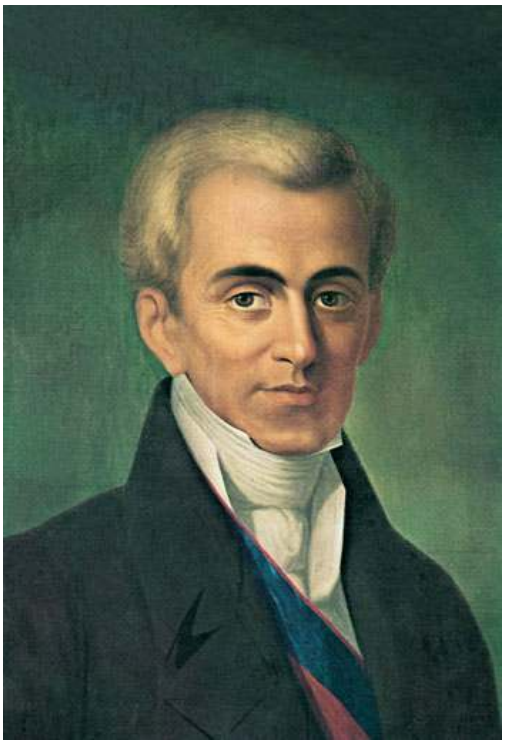

Έλληνας πολιτικός και διπλωμάτης. Διετέλεσε Υπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας και πρώτος Κυβερνήτης του ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους, το οποίο ίδρυσε εκ θεμελίων και με την προσωπική του περιουσία.

Γεννήθηκε στην Κέρκυρα στις 11 Φεβρουαρίου 1776 την περίοδο της Ενετοκρατίας. Ο πατέρας του Αντώνιος - Μαρία καταγόταν από οικογένεια ευγενών, καθώς ένας από τους πρόγονούς του είχε λάβει τον τίτλο του Κόμη από τον Δούκα της Σαβοΐας Κάρολο Εμμανουήλ τον Β'. Ο τίτλος εισήχθη στη «Χρυσή Βίβλο» (Libro d' Oro) των ευγενών της Κέρκυρας το 1679 και έλκει την καταγωγή του από το ακρωτήριο Ίστρια της Αδριατικής, το σημερινό Κόπερ της Σλοβενίας. Η οικογένεια της μητέρας του Διαμαντίνας (Αδαμαντίας) Γονέμη, ήταν επίσης εγγεγραμμένη στη «Χρυσή Βίβλο» από το 1606.

Ο νεαρός Ιωάννης σπούδασε ιατρική, φιλοσοφία και νομικά στο Πανεπιστήμιο της Παταβίας (Πάντοβα) της Ιταλίας. Το 1797 εγκαταστάθηκε στη γενέτειρά του Κέρκυρα και άσκησε το επάγγελμα του ιατρού - χειρούργου. Δύο χρόνια αργότερα, όταν η Ρωσία και η Τουρκία κατέλαβαν για λίγο τα Επτάνησα, του ανατέθηκε η διοίκηση του στρατιωτικού νοσοκομείου.

Το 1801 τα Επτάνησα αυτονομούνται και ο Ιωάννης Καποδίστριας γίνεται ένας από τους δύο διοικητές της Ιονίου Πολιτείας, σε ηλικία 25 ετών. Χάρη στην πολιτική του οξυδέρκεια και πειθώ απέτρεψε την εξέγερση της Κεφαλονιάς, που θα είχε απρόβλεπτες στη συνοχή του νεότευκτης πολιτείας. Έδειξε ευαισθησία και προσοχή στις ανησυχίες των Επτανησίων και πήρε πρωτοβουλίες για τη αναθεώρηση επί το δημοκρατικότερο του επτανησιακού συντάγματος, που είχαν επιβάλει Ρώσοι και Τούρκοι υπό τον τίτλο «Βυζαντινό Σύνταγμα».

Αποτέλεσμα των προσπαθειών του Καποδίστρια ήταν η ψήφιση ενός πιο φιλελεύθερου και δημοκρατικού συντάγματος το 1803. Οι μεγάλες δυνάμεις θορυβήθηκαν κι έστειλαν τον Γεώργιο Μοτσενίγο, προκειμένου να τον επιπλήξει. Όταν, όμως, ο εκπρόσωπός τους συναντήθηκε μαζί του, εντυπωσιάστηκε από την πολιτική και ηθική συγκρότηση του ανδρός. Ο Καποδίστριας διορίστηκε ομόφωνα από τη Γερουσία της Ιονίου Πολιτείας, Γραμματέας της Επικρατείας. Κατά τη διάρκεια της θητείας του αναδιοργάνωσε τη δημόσια διοίκηση, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση.

Τον Μάρτιο του 1807 εστάλη στη Λευκάδα, την οποία απειλούσε με κατάληψη ο Αλή Πασάς. Αναδιοργάνωσε την άμυνα του νησιού, αποτρέποντας την απειλή. Εκεί γνωρίστηκε με τους οπλαρχηγούς Κολοκοτρώνη, Νικηταρά, Ανδρούτσο και Μπότσαρη, που αργότερα θα πρωτοστατήσουν στην Επανάσταση του '21.

Τον Ιανουάριο 1809 ο Καποδίστριας εισήλθε στη διπλωματική υπηρεσία της Ρωσίας, κατόπιν προσκλήσεως του Τσάρου Αλέξανδρου Α'. Το 1813, διορίστηκε εκπρόσωπος της Ρωσίας στην Ελβετία, στην πρώτη του μεγάλη αποστολή, με σκοπό να συνεισφέρει στην απαλλαγή της από την επιρροή του Ναπολέοντα. Έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ενότητα, ανεξαρτησία και την ουδετερότητα της Ελβετίας και συνεισέφερε τα μέγιστα στο ελβετικό σύνταγμα, που προέβλεπε 19 αυτόνομα κρατίδια (καντόνια) ως συστατικά μέλη της ελβετικής ομοσπονδίας.

Συμμετείχε στο Συνέδριο της Βιέννης, που έθεσε της βάσεις της «Ιεράς Συμμαχίας», ως μέλος της ρωσικής αντιπροσωπίας, αποτελώντας το φιλελεύθερο αντίβαρο στην αντιδραστική πολιτική του αυστριακού πρίγκιπα Μέτερνιχ. Πέτυχε την εξουδετέρωση της αυστριακής επιρροής, την ακεραιότητα της Γαλλίας υπό Βουρβόνο μονάρχη, μετά την πτώση του Ναπολέοντα, καθώς και τη διεθνή ουδετερότητα της Ελβετίας, υπό την εγγύηση των Μεγάλων Δυνάμεων.

Μετά τις μεγάλες του διπλωματικές επιτυχίες, ο Τσάρος τον έχρισε Υπουργό Εξωτερικών της Ρωσικής Αυτοκρατορίας από το 1816 έως το 1822. Ο Καποδίστριας, όμως, δεν ξέχασε τη γενέτειρά του και τα Επτάνησα, που είχαν περάσει κάτω από τον ασφυκτικό έλεγχο της Μεγάλης Βρετανίας. Το 1819 μετέβη στο Λονδίνο και προσπάθησε ματαίως να πείσει τη βρετανική κυβέρνηση να μετριάσει το αυταρχικό καθεστώς που είχε επιβάλει στα Ιόνια Νησιά.

Με την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης, υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει το αξίωμά του, καθώς είχε διαφωνήσει ανοιχτά με τον τσάρο Αλέξανδρο, που καταδίκαζε κάθε επαναστατική κίνηση στην Ευρώπη, πιστός στις αποφάσεις της Ιεράς Συμμαχίας. Το 1822 εγκαταστάθηκε στη Γενεύη της Ελβετίας, όπου έχαιρε υπόληψης για την προσφορά του στη δημιουργία της Ελβετικής Ομοσπονδίας, λαμβάνοντας τον τίτλο του επίτιμου πολίτη. Παρέμεινε εκεί έως το 1827, βοηθώντας ποικιλοτρόπως το επαναστατημένο έθνος.

Στις 30 Μαρτίου 1827 η Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας τον εξέλεξε Κυβερνήτη του νεοσύστατου Ελληνικού Κράτους, σε μία περίοδο που η Επανάσταση καρκινοβατούσε. Έπειτα από επίπονες διαβουλεύσεις στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες για την εξασφάλιση της απαραίτητης υποστήριξης για

το ελληνικό κράτος, έφτασε στο Ναύπλιο στις 7 Ιανουαρίου 1828, γενόμενος δεκτός με ζητωκραυγές και ενθουσιώδεις εκδηλώσεις από τον λαό. Δύο ημέρες αργότερα μετέβη στην Αίγινα, η οποία είχε κριθεί καταλληλοτέρα από το Ναύπλιο ως προσωρινή έδρα της Κυβέρνησης.

Η πρώτη επαφή του με την ηπειρωτική Ελλάδα υπήρξε αποκαρδιωτική, λόγω της κατάστασης που επικρατούσε στο πολιτικό σκηνικό. Οι αντιπαλότητες που είχαν προκύψει μεταξύ των φατριών κατά τη διάρκεια της επανάστασης δεν είχαν κοπάσει, ενώ η χώρα είχε καταστραφεί και η οικονομία της τελούσε υπό πτώχευση.

Ο Καποδίστριας εκλήθη να κυβερνήσει με βάση το Δημοκρατικό Σύνταγμα της Τροιζήνας, αλλά ως οπαδός της πεφωτισμένης δεσποτείας πίστευε ότι τα Συντάγματα και τα Κοινοβουλευτικά Σώματα ήσαν πρόωρα για το ασύστατο ακόμα κράτος. Πρέσβευε εις την αρχή του ενός ανδρός, έστω και υπό προθεσμία. Στις 18 Ιανουαρίου 1828 πέτυχε ψήφισμα της Βουλής περί αναστολής του Συντάγματος. Έτσι, κατέστη η μοναδική πηγή εξουσίας, συνεπικουρούμενος από το Πανελλήνιον, ένα συμβουλευτικό σώμα αποτελούμενο από 27 μέλη. Στη σύγκληση μιας νέας Εθνοσυνέλευσης στο άμεσο μέλλον παραπεμπόταν η ψήφιση του νέου Συντάγματος. Ο Καποδίστριας εγκαινίασε την περίοδο της απολυταρχίας, η οποία διατηρήθηκε μέχρι το Σύνταγμα του 1843.

Ο νέος Κυβερνήτης έθεσε ως στόχο να βάλει τέλος στις εμφύλιες διαμάχες και επιδόθηκε αμέσως στο έργο της δημιουργίας Κράτους εκ του μηδενός, επιδεικνύοντας αξιοζήλευτη δραστηριότητα. Ίδρυσε την Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα με τη βοήθεια του φίλου του ελβετού τραπεζίτη Εϋνάρδου, η οποία δεν ευδοκίμησε για πολύ. Ρύθμισε το νομισματικό σύστημα, καθότι ακόμη κυκλοφορούσαν τουρκικά και ξένα νομίσματα εντός της επικράτειας. Στις 28 Ιουλίου 1828 καθιέρωσε ως εθνική νομισματική μονάδα τον Φοίνικα και ίδρυσε Εθνικό Νομισματοκοπείο. Στις 24 Σεπτεμβρίου του ίδιου χρόνου οργάνωσε και την πρώτη ταχυδρομική υπηρεσία.

Ερχόμενος στο Ναύπλιο, ο Καποδίστριας βρήκε την Ελλάδα χωρίς δικαστική οργάνωση. Γνωρίζοντας ότι η απονομή της δικαιοσύνης αποτελεί θεμέλιο για τη δημιουργία μιας ευνομούμενης πολιτείας, ενδιαφέρθηκε προσωπικά για τη δημιουργία δικαστηρίων και τη στελέχωσή τους με το κατάλληλο προσωπικό. Οργάνωσε, ακόμη, τη διοίκηση του κράτους και ίδρυσε Στατιστική Υπηρεσία, η οποία διενήργησε την πρώτη απογραφή.

Αναδιοργάνωσε τις ένοπλες δυνάμεις υπό ενιαία διοίκηση, πετυχαίνοντας αφενός να καταπολεμήσει το κατεστημένο των οπλαρχηγών και αφετέρου να παρεμποδίσει την Οθωμανική προέλαση, όπως έδειξε η Μάχη της Πέτρας, όπου ο ελληνικός στρατός εμφανίσθηκε πειθαρχημένος και συγκροτημένος στην τελευταία μάχη του Αγώνα. Ο Καποδίστριας αντιμετώπισε επιτυχώς την πειρατεία, αναθέτοντας στον ναύαρχο Μιαούλη την καταστολή της. Εφάρμοσε την πρακτική της απομόνωσης (καραντίνας) των κοινοτήτων που πλήττονταν από τις επιδημίες του τύφου, της ελονοσίας και άλλων μολυσματικών ασθενειών. Προσπάθησε να ανοικοδομήσει το κατεστραμμένο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας, ιδρύοντας πολλά αλληλοδιδακτικά σχολεία, καθώς και το Ορφανοτροφείο της Αίγινας.

Ο Καποδίστριας ενδιαφέρθηκε αποφασιστικά για τη γεωργία, που αποτελούσε τον ακρογωνιαίο λίθο της ελληνικής οικονομίας. Εισήγαγε πρώτος την καλλιέργεια της πατάτας, με ένα τρόπο που έδειχνε τη βαθειά του γνώση για τον ψυχισμό του Έλληνα εκείνης της εποχής. Διέταξε, λοιπόν, να αποθέσουν ένα φορτίο με πατάτες στο λιμάνι του Ναυπλίου και προέτρεψε τον καθένα να πάρει όσες θέλει. Συνάντησε, όμως, την παγερή αδιαφορία των πρωτευουσιάνων. Στη συνέχεια τοποθέτησε φρουρούς στο φορτίο και αμέσως σχεδόν στο Ναύπλιο κυκλοφόρησαν ψίθυροι ότι για να φυλάσσεται το φορτίο κάτι το πολύτιμο θα περιέχει. Οι άνθρωποι μαζεύτηκαν στο λιμάνι και λοξοκοίταζαν τις πατάτες. Άρχισαν σιγά-σιγά να τις κλέβουν κάτω από τη μύτη των φρουρών και στο τέλος έκαναν όλες φτερά. Δεν γνώριζαν, όμως, ότι ο Καποδίστριας είχε διατάξει τους φρουρούς να κάνουν τα στραβά μάτια. Με αυτή την ευφυή κίνηση, η πατάτα έγινε τότε μέρος της καθημερινής διατροφής του Έλληνα.

Οι πολιτικές κινήσεις του Καποδίστρια προκάλεσαν τη δυσαρέσκεια, τόσο των οπαδών του συνταγματικού πολιτεύματος, όσο και των προκρίτων και των ναυτικών. Η αίγλη που τον περιέβαλε άρχισε να διαλύεται. Η αδυναμία ικανοποιήσεως όλων των αιτημάτων, σε συνδυασμό με την καθυστέρηση διεξαγωγής των εκλογών, έδωσαν την αφορμή για το σχηματισμό ισχυρής αντιπολίτευσης κατά του Κυβερνήτη. Ο Καποδίστριας κατηγορήθηκε ακόμη ότι αγνόησε τη μακρά κοινοτική παράδοση της χώρας και θέλησε να μεταφυτεύσει από την αλλοδαπή θεσμούς, μη προσιδιάζοντες στην τότε πραγματικότητα.

Η πρώτη δυναμική αντιπολιτευτική ενέργεια ήλθε με τα στασιαστικά κινήματα της Ύδρας το 1829, που επιδίωκαν την ανατροπή του Καποδίστρια. Ζήτησαν από τον Μιαούλη να καταλάβει τον ναύσταθμο του Πόρου, πριν προλάβει ο διοικητής του Κανάρης να έλθει εναντίον της Ύδρας. Ο Καποδίστριας παρακάλεσε τον ναύαρχο Ρίκορντ να επιτεθεί κατά των στασιαστών. Πράγματι, ο ρώσος ναύαρχος απέκλεισε το ναύσταθμο και προ του κινδύνου να συλληφθεί ο Μιαούλης ανατίναξε τη φρεγάτα «Ελλάς» και την κορβέτα «Ύδρα» (τα δύο πιο αξιόπλοα πλοία του ελληνικού στόλου) και διέφυγε στην Ύδρα. Η αντίδραση κατά του Κυβερνήτη διογκωνόταν. Οι Μανιάτες αρνούνταν να πληρώσουν τους φόρους προς την κεντρική εξουσία και στασίασαν με τη σειρά τους.

Μοιραία στάθηκε η αντιπαλότητα του Καποδίστρια με τους Μαυρομιχάληδες, την ισχυρότερη οικογένεια της Μάνης. Ο Καποδίστριας συν το χρόνω γινόταν όλο και πιο ευερέθιστος και δύσπιστος έναντι όλων. Δεν είχε την απαραίτητη αυτοσυγκράτηση και ψυχραιμία, με συνέπεια την αδικαιολόγητη όξυνση των προσωπικών παθών. Σε αυτή την κατάσταση θα πρέπει να αποδοθεί και ο σκληρός τρόπος συμπεριφοράς του κατά του γηραιού Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Ο Καποδίστριας διέταξε τη σύλληψή του και τον εγκλεισμό του στη φυλακή. Τον αδελφό του Κωνσταντίνο και τον υιό του Γεώργιο τους κρατούσε στο Ναύπλιο, όπου είχε μεταφερθεί η πρωτεύουσα του νεοελληνικού κράτους. Το γεγονός αυτό εξέθρεψε το μίσος και την ανάγκη εκδίκηση από την πλευρά των Μαυρομιχαλαίων.

Στις 5:35 το πρωί της 27ης Σεπτεμβρίου 1831 ο Ιωάννης Καποδίστριας δέχθηκε δολοφονική επίθεση από τον Κωνσταντίνο και τον Γεώργιο Μαυρομιχάλη έξω από την εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα, όπου μετέβαινε για να εκκλησιασθεί και έπεσε νεκρός. Ο μόνος που τον συνόδευε ήταν ο μονόχειρας σωματοφύλακάς του, ονόματι Κοκκώνης.

Ο Κωνσταντίνος Μαυρομιχάλης εφονεύθη επί τόπου από τους προστρέξαντες, οι οποίοι κυριολεκτικώς τον λυντσάρισαν. Ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης ζήτησε προστασία στη Γαλλική Πρεσβεία. Κατόπιν επιμόνου απαιτήσεως του συγκεντρωμένου πλήθους, που απείλησε ότι θα κάψει την πρεσβεία, ο αντιπρεσβευτής βαρόνος Ρουάν τον παρέδωσε στις αρχές. Ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης καταδικάσθηκε σε θάνατο από στρατοδικείο και εθανατώθη δια τυφεκισμού το πρωί της 10ης Οκτωβρίου 1831.

Στη θέση του δολοφονημένου Ιωάννη Καποδίστρια διορίστηκε για μικρό διάστημα ο αδερφός του Αυγουστίνος. Η χώρα είχε βυθιστεί στο χάος και την αναρχία και οι Προστάτιδες Δυνάμεις βρήκαν την ευκαιρία να εγκαθιδρύσουν βασιλεία, φοβούμενες την επικράτηση ενός φιλελεύθερου κινήματος.

Η ελληνική πολιτεία τίμησε τον Κυβερνήτη, δίνοντας το όνομά του σε δημόσιους χώρους και ιδρύματα, όπως στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, ο επίσημος τίτλος του οποίου είναι Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ακόμη, ο Ιωάννης Καποδίστριας απεικονίζεται στο κέρμα των 20 λεπτών της ελληνικής έκδοσης του ευρώ, ενώ το σχέδιο διοικητικής αναδιοργάνωσης της χώρας που εισηγήθηκε η κυβέρνηση Σημίτη έλαβε το όνομά του («Πρόγραμμα Ι. Καποδίστριας»).